

Sisekaitseakadeemia

Politseikolledž

Christel Sootla

JUSTIITS- JA SISEMINISTEERIUMI NING NENDE
ALLASUTUSTE KOOSTÖÖ ARESTIMAJA
ÜLETÄITUVUSE VÄLTIMISEKS PÕHJA
POLITSEIPREFEKTUURI NÄITEL

Lõputöö

Juhendajad:

Pille Vennikas, MPA

Karla Kilk

Tallinn 2007

ANNOTATSIOON

Lõputöö “Justiits- ja Siseministeeriumi ning nende allasutuste koostöö arestimaja ületäituvuse vältimiseks Põhja Politseiprefektuuri näitel” on uurimus vanglareformidest ja nende mõjust arestimaja ületäidetusele.

Töö koosneb kolmest osast ja on kirjutatud 40 lehel eesti keeles. Kasutatud on 8 kirjandusallikat, 22 õigusakti ja 16 internetimaterjali.

Põhilisteks lõputööd iseloomustavateks märksõnadeks on arestimaja ületäidetud, kinnipidamistingimused, inimõigused, väärteoarest, vanglareform ja koostöö.

Lõputöö eesmärgiks on uurida Põhja Politseiprefektuuri arestimaja ületäituvust põhjustavaid asjaolusid ja tuua välja peamised probleemid selles valdkonnas. Eesmärgi saavutamiseks autor analüüsib arestimaja ületäidetuse statistilisi andmeid, sellega kaasnevaid õiguslikke ja organisatsioonilisi probleeme ning mõju ühiskonnas.

Töökäigus vajaliku uuringu raames on läbi viidud 10 intervjuud Justiitsministeeriumi vanglate osakonna, Tallinna vangla, Harku vangla, Piirivalveameti teabeosakonna, Maksu- ja Tolliametis uurimisosakonna spetsialistidega ning politseinikega Politseiametist ja Põhja Politseiprefektuurist. Erinevaid koostööspetsialiste küsitleti eksperthinnangute saamiseks arestimaja ületäidetuse tekkimise põhjuste, ulatuse, kaasnevate probleemide ning võimalike lahenduste leidmiseks.

Töö tulemuseks on arestimaja ületäidetusega seotud probleemide sõnastamine lahendusvariantide leidmine ja soovitude andmine.

Teema on uudne ja aktuaalne, sest arestimaja ületäituvuse tõttu täitmata jäävate ning aeguvate väärteoarestide tõttu kannatab riigi õigussüsteemi autoriteet ja devalveerub karistuse mõiste.

Töö praktiline kasu on selles, et politsei juhtkond, kohtud ja vanglad ning Sise- ja Justiitsministeerium saavad tagasisidet meetmetest arestimaja ületäituvuse ärahoidmiseks.

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISUKORD	3
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	4
SISSEJUHATUS	5
1. VANGLAREFORMID JA NENDE MÕJU ARESTIMAJA ÜLETÄITUVUSELE	8
1.1. Parandusmaja või vangla? Tagasisaade ajas	8
1.2. Kinnipeetavate liigitamine menetlusseadustike ja kriminaaltäitevõiguse alusel ..	10
1.3. Kriminaalpoliitika arengusuunad Eestis, vangide arvu vähendamine ja vanglate sulgemine	12
1.4. Vanglate tööd reguleerivad õigusaktid	15
1.5. Arestimaja tööd reguleerivad õigusaktid	17
2. ARESTIMAJA ÜLETÄIDETUS JA SELLE MÕJU ANALÜÜS	19
2.1. Ületäidetuse statistika analüüs	19
2.2. Ületäidetusega seotud probleemid	25
2.2.1. Õiguslikud probleemid	25
2.2.2. Organisatsioonilised probleemid	28
2.3. Ületäidetuse mõju	31
3. ARESTIMAJA ÜLETÄIDETUSEGA SEOTUD PROBLEEMID PRAKTIKAS	34
3.1. Empiirilise uurimuse metoodika	34
3.2. Uurimistulemused ja nende analüüs	35
3.2.1. Küsitletavate sotsiaal-demograafilised tunnused	35
3.2.2. Arestimajas kinnipeetavad	36
3.2.3. Vanglasüsteemi reformi mõju	36
3.2.4. Arestimaja kinnipidamistingimused võrdluses vanglaga	37
3.2.5. Väärteoarestide kandmise võimaluste puudumise mõju	38
3.2.6. Täiendavad võimalused arestimajas nii uurimisasutuste töö kui ka kohtuotsuste täitmise tagamiseks	40
3.2.7. Lahendused arestimaja ületäidetuse vähendamiseks koostöös vanglaga	41
KOKKUVÕTE	43
SUMMARY	45
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	46
LISAD	50
Lisa 1. Kinnipeetute vangimajja vastuvõtmine 1926. aasta vangimajade kodukorra alusel	50
Lisa 2. Kinnipeetute liigitamine 1926. aasta vangimajade kodukorra alusel	51
Lisa 3. Vangistus- või korrakaitseasutuste pädevus 1935. aastal kohtute poolt määratud karistuste täitmisel	52
Lisa 4. Eesti vanglates kinni peetud süüdimõistetud ja vahistatud aastate 2004 – 2006 lõikes	53
Lisa 5. Justiitsministeeriumi arengukavas aastani 2011 kriminaalpoliitika tegevusvaldkonda puudutavad tegevused ja vahetud tulemused	54
Lisa 6. Kinnipeetava vanglasse paigutamise üld- ja erandjuhud	56
Lisa 7. Lõuna Politseiprefektuuris arestimajade talituse töökorralduse tagamiseks rakendatud meetmed	57
Lisa 8. Harju Maakohtu statistika väärteomenetluse mahu kohta aastatel 2004 - 2006 ..	58
Lisa 9. Lõputöö koostamisel läbiviidud intervjuud	59

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Tabel 1. Arestimaja koormusandmed aastate 2004 – 2006 lõikes.....	19
Tabel 2. Arestimajast Tallinna Vanglasse vastu võetud vahistatute arv 2004 – 2006 aastatel kuude lõikes	25
Joonis 1. Kinnipeetavate jagunemine liikide lõikes aastal 2004	20
Joonis 2. Kinnipeetavate jagunemine liikide lõikes aastal 2005	20
Joonis 3. Kinnipeetavate jagunemine liikide lõikes aastal 2006	20
Joonis 4. Arestimajas kinnipeetud isikute üldarv aastate 2004 - 2006 lõikes.....	21
Joonis 5. Arestimajas kinnipeetud isikute inimpäevade üldarv aastate 2004 - 2006 lõikes	21
Joonis 6. Arestimajas kinnipeetud kuriteo toimepanekus kahtlustatavate- ja vahistatud isikute üldarv aastate 2004 - 2006 lõikes.....	22
Joonis 7. Arestimajas kinnipeetud kuriteo toimepanekus kahtlustatavate- ja vahistatud isikute inimpäevade arv aastate 2004 - 2006 lõikes	22
Joonis 8. Arestimajas vangistust kandvate isikute üldarv aastate 2004 – 2006 lõikes	23
Joonis 9. Arestimajas vangistust kandvate isikute inimpäevade arv aastate 2004 - 2006 lõikes.....	23
Joonis 10. Arestimajas sundtoomiseks määratud isikute üldarv aastate 2004 - 2006 lõikes....	23
Joonis 11. Väärteoasjas kohtusse toimetamiseks kinni peetud isikute üldarv aastate 2004 - 2006 lõikes.....	24
Joonis 12. Arestimajas väärteoaresti kandvate isikute üldarv aastate 2004 – 2006 lõikes..	24
Joonis 13. Küsitletavate vanuseline jaotus	35

SISSEJUHATUS

Põhja Politseiprefektuuri arestimajas on kokku 90 narikohta, sellise kinnipeetavate maksimumarvu normidejärgseks hoidmiseks. Arestimajja tuuakse kinnipeetavaid erinevatest politseiosakondadest, Keskkriminaalpolitseist, Kaitsepolitseiametist, Maksu- ja Tolliametist, Piirivalveametist, kohtutest ja muudest kinnipidamiskohtadest. Võrreldes kolme ülejäänud politseiprefektuuri arestimajadega on Põhja Politseiprefektuuri arestimaja selles politseiprefektuuris ainus ja Eesti ulatuses suurima kohtade arvuga.

Arestimaja põhiülesandeks on kuriteo toimepanemises kahtlustatavate ja vahi alla võetud isikute, samuti väärteo toimepannud isikute kohtueelne kinnipidamine ja valvamine, aresti ja lühiajalise vangistuse kohaldamise otsuste täideviimine.

Lõputöö põhiprobleemiks on paar aastat kestnud arestimaja ületäidetuse, mis on tekitanud suuri pingeid nii kinnipeetavate kui personali poolele. 2005. aasta septembrikuus oli arestimaja sunnitud täielikult peatama väärteoaresti kandmiseks isikute vastuvõtu, sest üksnes vahi alla võetud isikute arv ületas kohtade arvu arestimajas. Aastavahetuseks taastati uuesti väärteoarestide kandmine, kuid 2006. aasta algusest vahistatute arvu tõusu tõttu suudeti väärteoaresti kandjaid vastu võtta erandjuhuna, sest prioriteediks oli kriminaalmenetluse läbiviimise ja lühiajaliste vangistuste kandmise tagamine.

Arestimaja ületäidetuse tagajärjel oli pidevalt karistuse kandmise ootel üle 700 isiku, kelle karistus ei olnud veel aegunud. Kannatas kohtute autoriteet, politseiosakondade kohtuvälised menetlejad tegid suhteliselt mõttetut tööd taotledes kohtutes süüdlastele väärteoaresti, mis kandmata jäämise tõttu 18 kuu möödudes aegusid.

Võrreldes kolme ülejäänud politseiprefektuuri arestimajadega on Põhja Politseiprefektuuri arestimaja selles politseiprefektuuris ainus ja Eesti ulatuses suurima kohtade arvuga.

Põhja Politseiprefektuuri arestimaja ei suutnud võimaldada kriminaalmenetluses ettenähtud toiminguteks (vastastamine, ütluste seostamine olustikuga vms) muudest kinnipidamiskohtades viibivate isikute toomist ja hoidmist, sest kuude kaupa üle 70 vahi alla võetud kinnipeetava ootas arestimajas üleviimise võimalust vanglasse. Täitmisplaani alusel arestimajast Tallinna vanglasse üle viidavaid vahistatuid võeti sinna aga oluliselt vähem kui ületäidetusele eelnevatel aastatel.

Teadaolevalt kriminaalmenetluse seadustiku eeluurimisetappidena esimeses etapis isik hoitakse kuriteos kahtlustatavana kinnipidamisel vaid arestimajas ja kohtuniku määruse alusel võetakse vajadusel kuni 48 tunni jooksul kuni kuueks kuuks vahi alla. Kooskõlas vangistusseadusega oleks kindlasti õiguspärane ja mõistlik kõik vahistatud, eriti need, kelle suhtes politsei enam menetlustoiminguid ei tee, saata eelvangistuse kandmiseks üle vanglatesse. Arestimaja ehitustehnilised ja sotsiaalsed tingimused on kõikjal märgatavalt kehvemad vanglate omadest. Vanglad on iseseisvad eelarvelised asutused, arestimajad aga vaid politseiasutuste allstruktuuride talitused, sisuliselt politsei põhistruktuuridele ja muudele menetlusasutustele teenuse pakkujad.

Süüteomenetlus on jaotatud kriminaal- ja väärteomenetluseks, mida teostavad erinevad menetlusasutused ja politseisisised erinevad struktuurid. Isikute kinnipidamine on neis reguleeritud erinevalt ja arestimajas peab neid kinnipeetuid liigitama eraldihooldamiseks.

Politsei asub Siseministeeriumi valitsusalas, kuid vanglad Justiitsministeeriumi valitsusalas ning vanglasse lähevad kinnipeetud arestimaja kaudu kontrollitult, andmebaasidesse sisestatult ja vähehaaval vastavalt vangla poolt antud igapäevasele kvoodile. Sageli ei võetud arestimajast viivitusega vanglasse isegi üle kolme kuulise vangistusega karistatud isikuid, kuigi vangistusseadusest tulenevalt kantakse vangistust ainult vanglas.

Lähtudes eeltoodust püstitas autor hüpoteesi:

Politsei arestimaja ületäituvus on tingitud Siseministeeriumi ja Justiitsministeeriumi allasutuste ebatõhusast koostööst.

Lõputöö eesmärgiks on uurida Põhja Politseiprefektuuri arestimaja ületäituvust põhjustavaid asjaolusid ja tuua välja peamised probleemid selles valdkonnas. Autor soovib leida võimalusi olukorra parandamiseks, et kõik arestimaja ülesanded, nagu väärteoaresti ja kuni kolme kuulise vangistusega karistatud isikute-, kuriteo toimepanemises kahtlustatavate- ja vahi alla võetud isikute kinnipidamine, samuti väärteo toimepannud isikute- ja ebaseaduslikult Eestis viibijate kohtueelne või väljasaatmiseelne kinnipidamine, sundtoomismääruse alusel toimetatud isikute kinnipidamine toimuks ettenähtud ulatuses ning õiguspäraselt.

Tulemuseks oleks politsei juhtkonnale, kohtutele ja vanglatele eelkõige soovitude ning tagasiside andmine võimalustest, millised saavad olla meetmed arestimajades ületäituvuse

ärahooldmiseks. Seni kohtute poolt määratud, kuid täitmata jäävate ja aeguvate väärteoarestide tõttu kannatab kogu riigi õigussüsteemi autoriteet ja devalveerub karistuse mõiste.

Teema on uudne, kuna autorile teadaolevatel andmetel ei ole arestimaja ületätuvuse probleemi varem uuritud. Lõputöö on aktuaalne, kuna täitmata jäävate ning aeguvate väärteoarestide tõttu kannatab riigi õigussüsteemi autoriteet ja devalveerub karistuse mõiste. Töö praktiline kasu on selles, et politsei juhtkond, kohtud ja vanglad ning sise- ja justiitsministeerium saavad tagasisidet meetmetest arestimaja ületätuvuse ärahoidmiseks.

Töö autor töötab politseis 13 aastat, sellest arestimajas 7 aastat. Seega on autoril pikaajaline igapäevase töö kogemus antud valdkonnas.

1. VANGLAREFORMID JA NENDE MÕJU ARESTIMAJA ÜLETÄITUVUSELE

1.1. Parandusmaja või vangla? Tagasivaade ajas

Juba Rooma kriminaalõigus tundis vabaduskaotust ning tegelikult olid siis olemas ka selle karistuse kaks põhiliiki – vanglakaristus ja sunnitöö. Esimene neist oli algselt küll kasutusel ainult tõkendina, nimelt tabatud kurjategija kinnihoidmiseks enne kohtupidamist ja pärast otsuse väljakuulutamist.¹ IV sajandil hakati patustanud munkade suhtes rakendama kloostri vangistust kloostri keldris või muus vangistuseks ettenähtud hoones. Alates IX sajandist rakendati sellist vangistusliiki ka ilmalike suhtes.

Professor J. Sootaki kinnitusel oli vabaduskaotuse ajaloo seisukohalt oluline, et vangistuse eesmärgiks seati süüdlase paranemine. Seda pigem inimese hinge päästmiseks meeleparanduse kaudu, mitte tema tagasitoomiseks ühiskonda². Sageli kohaldati vangistust keskaja linnaõigustes eelkõige XIII-XV sajandini. Täideviimise kohaks oli kas eraldi ehitatud vangla, raekoja kelder (raevangla), linnamüüri tornis paiknev kelder vms. Vanglakaristusele osundatakse ka Tallinnas kehtinud Lübecki linnaõiguses. Erinevalt kloostri vangistusest ei räägitudki seal süüdlase parandamise eesmärgist.

Keskaja olulisemas õigusallikas – Karolinas rõhutatakse, et vangla ei ole mõeldud mitte niivõrd “süüdlase raskeks ja ohtlikuks karistamiseks”, vaid tema kinnihoidmiseks. Mitme kohtualuse puhul tuli neid hoida eraldi, et “nad ei saaks kokku leppida valetunnistustes või selles, kuidas oma tegusid õigustada”.³ Kas ei tule kaasaegses arestimajas tuttav ette?

XVII sajandi alguseks oli massiliste pisivarguste hulk kasvanud väga suureks. Jõuti arusaamisele, et julmad elu- ja kehakaristused, nagu ka nende modifikatsioon – vanglakaristus ei olnud kohased sedalaadi kuritegevusega võitlemiseks. Tekkisid parandusmajad, mis olid viletsate kinnipidamistingimuste ja erinevate kinnipeetute kontingendi eraldamata jätmisega sisuliselt kurjategijate taimelavaks. Vanglate ja parandusmajade allakäik vallandas juba XVIII sajandi lõpul reformipüüdlused, mis

---

¹ Sootak, J., Pikamäe, P. 2001. Kriminaaltäitevõigus. Tallinn: Ilo, 22

² *samas*, 23

³ Ginter, J., Kruusamäe, M., Sootak, J. 2004. Eesti karistuspoliitika: vabadusekaotuslikud karistused. Üleminek totalitaarriiklikust karistusõigusest õigusriiklikku karistusõigusesse. Tallinn: Juura, 6-7

realiseerusid XIX sajandi ulatuslikes vanglareformides. Sama sajandi teisest poolest alates saab rääkida vanglakaristuse või sunnitöö suuna ühendamisest parandusmajadega, eesmärgiga allutada kõik süüdimõistetud parandamisele ja ümberkasvatamisele⁴.

Bolševike võimuletulekul loodi Eestimaa kubermanguvalitsuse juurde Vangimajade Valitsus. Eesti Ajutine Valitsus tegi vanglasüsteemi väljakujundamise ülesandeks Kohtuministeriumile, kus tuli moodustada Vangimajade Peavalitsus. Kuni 1940. aastani tegutses see valitsus (küll erinevate nimetustega) Kohtuministeriumi valitsemisalas, alates 1940. aasta 13. augustist aga Siseministeriumi süsteemis⁵.

Iseseisvunud Eestis kehtis vana nuhtlusseadustik, kuni Riigikogu võttis 26. märtsil 1929. aastal vastu kriminaalseadustiku. Vabaduskaotuslikeks karistusteks olid sunnitöö (tähtajatu või 4 - 15 aastani), vangimaja (2 nädalast 6 aastani) ja arest (1 päevast 6 kuuni)⁶. Sunnitööd kanti sunnitöömajas, kus kinnipeetud pidid tegema raskeid sunduslikke töid. Töökohustus kehtis ka teistes kinnipidamiskohtades, vanglas ja arestimajas.

Pärast Eesti annekteerimist lülitati Eesti NSV kinnipidamiskohad Nõukogude Liidu vangistusasutuste koosseisu. 1961. aasta kriminaalkoodeksist tulenev kinnipidamiskohtade süsteem võeti kasutusele ka Eestis, kuhu loodi üksnes üldrežiimiga, tugevdatud ja range režiimiga kolooniad. Türme eriti ohtlike retsidivistide kinnipidamiseks ei olnud.⁷ Türmiks nimetati erirežiimiga vanglaid, kus hoiti kinnipeetuid eraldi kinnistes kambrites. Huvitav on märkida, et Soomes kõrvaldati türm seadusandlusest alles 1975. aastal.⁸

Üleminekuperioodil teel riiklikule iseseisvumisele tuli kinnipidamiskohtade süsteemi reformima hakata. 1992. aasta 7. mail võeti vastu uuendatud kriminaalkoodeks⁹ (KrK), mis muutis oluliselt sanktsioonisüsteemi. 1993. aasta 21. juunil võeti vastu täitemenetluse seadustik¹⁰ (TmS), mis reguleeris kõikide kohtuotsuste täideviimist nii tsiviil-, haldus- kui ka kriminaalasjades. Justiitsministeriumile alluv kohtuotsuste täitmise amet korraldas isikute kinnipidamist nii arestimajas kui vanglas, kusjuures aresti kandmine toimus poolkinnise- või kinnise vangla selleks eraldi kohandatud osakonnas. 1996. aasta 7. märtsil

---

⁴ Sootak, J., Pikamäe, P. 2001, *osundatud töö*, 27

⁵ Ginter, J., Kruusamäe, M., Sootak, J. 2004, *osundatud töö*, 10

⁶ *sama*

⁷ Sootak, J., Pikamäe, P. 2001, *osundatud töö*, 40

⁸ Laine, M. 1997, *Sissejuhatus kriminoloogiasse ja hälbiva käitumise sotsioloogiasse*. Tallinn: Eesti Riigikaitse Akadeemia, 151

⁹ RT 1992, 20, 288.

¹⁰ RT I 1993, 49, 693.

kinnitas Vabariigi Valitsus kuritegevuse vastase võitluse riikliku programmi ühe osana alaprogrammi “Nüüdisaja nõuetele vastava kinnipidamiskohtade süsteemi kujundamine”.

2000. aasta 14. juunil võttis Riigikogu vastu vangistuseseaduse¹¹ (edaspidi VangS), millega asendati täitemenetluse seaduses kriminaaltäitmist reguleeriv osa. VangS õigusteoreetilised lähtekohad tulenesid karistusseadustiku eelnõust, mis sätestas kogu karistusõiguse õigusteoreetilised lähtekohad tervikuna. Sellest tulenevalt on VangS üles ehitatud põhimõttele, et vangistuse peamine eesmärk ei ole isiku ümberkasvatamine ega parandamine, vaid karistus on ühiskonna reaktsioon toimepandud süüteo¹².

Tagasivaatega ajas rõhutab autor rõhutada, et kinnipidamisasutuste areng on kajastanud ajaloos kogu ühiskonnas toimunud muudatusi. Siit on edaspidi lihtsam välja tuua aja jooksul toimunud ümberkorraldusi kinnipidamisasutuste tegevuspõhimõtetes. Üheks põhimõtteks autori arvates on vastuvõetavate isikute liigitamine eri tüüpi kinnipidamisasutustesse jaotamiseks menetlusliku alluvuse, karistuse esmakordsuse või muu aluse arvestamisega.

1.2. Kinnipeetavate liigitamine menetlusseadustike ja kriminaaltäitevõiguse alusel

Autor meenutab, et juba eelmise sajandi algul peeti tähtsaks kinnipeetute liigitamist isikute eraldamiseks perioodilt või režiimilt erinevatesse vangistus- või korrakaitseasutustesse. 1926. aasta vangimajade kodukorra¹³ alusel liigitati kinnipeetud vangimajades seitsmesse eri kategooriasse (Lisa 1). Kinnipeetute liigitamisel lähtuti nende menetluslikust seisundist, süüteo liigist, kohtuotsuse sisust, kantava karistuse raskusest, kinnipeetu soost, -vanusest või muust olulisest kriteeriumist. Samas täpsustati ka vastavale kinnipeetuliigile valitava režiimi põhimõtteid (Lisa 2).

1935. aasta vangistuse seadustik¹⁴ täpsustas vangistus- või korrakaitseasutuste pädevuse kohtute poolt määratud karistuste täitmisel (Lisa 3). Samas sätestati politseile kinnipeetute

---

¹¹ RT I 2000, 58, 376.

¹² Ginter, J., Kruusamäe, M., Sootak, J. 2004, *osundatud töö*, 15

¹³ Kohtuministeeriumi kodifikatsiooniosakond. 1926. Vangimajade kodukord. Tallinn: Tallinna Keskvangimaja trükikoda, 37-38

¹⁴ Vangimajade Valitsus. 1935. Vangistusasutiste kodukord. Tallinn: Tallinna Keskvangla trükikoda, 165 - 166

toitlustamise kulude hüvitamise kord Vangimajade Valitsuse poolt koos arvestusperioodi määramisega.

Kinnipeetute liigitamine eelmise sajandi alguse Eestis oli selgelt reguleeritud ja arusaadav. Autor ei leidnud mingeid andmed, et tolleaegsel politseil olnuks probleeme eelpool liigitatud vahialuste vangimajadesse paigutamisega. Vahialuste all mõeldi tollal kõiki vangimajja vastuvõetavaid kinnipeetuid.

Kaasaegsel ja arestimaja kambrites eraldihoidmise rakendamise aluseks oleval kinnipeetute liigitamisel lähtub autor arestimaja sisekorraeskirjast¹⁵ (§ 5 lg 2), mis sätestab isiku arestimajja paigutamise aluseks olevate dokumentide loetelu:

- 1) isiku kahtlustatavana kinnipidamise protokoll;
- 2) kohtu määrus;
- 3) kohtu otsuse ärakiri kuni kolme kuulise vangistuse või väärteoaresti määramise kohta;
- 4) kohtumääruse ärakiri vahi alla võtmise või väljasaatmise kohta;
- 5) väärteoprotokoll, kui väärteo eest võib kohaldada väärteoaresti;
- 6) joobeseisundis isiku kainenema paigutamise protokoll;
- 7) uurija või kohtu määrus sundtoomise kohaldamise kohta.

Seega saab arestimajja vastuvõtmisele kuuluvad kinnipeetud liigitada:

- 1) kuriteos kahtlustatavana kinnipeetud isikud kriminaalmenetluse seadustiku¹⁶ (edaspidi KrMS) § 217 alusel;
- 2) vahistatud isikud kohtumääruse alusel KrMS § 130;
- 3) süüdimõistetud isikud kuni kolme kuulise vangistustähtajaga;
- 4) väärteo toimepannud isikud väärteomenetluse seadustiku¹⁷ (edaspidi VTMS) § 44 alusel;
- 5) süüdlased väärteoaresti kandmiseks kohtuotsuse alusel;
- 6) sundtoomisele allutatud isikud KrMS § 139;
- 7) kainenema paigutatavad isikud politseiseaduse¹⁸ (PoIS) § 15² alusel;
- 8) ebaseaduslikult Eestis Vabariigis viibinud isikud - väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse¹⁹ (VSS) § 23 lg 1¹ alusel.

---

¹⁵ RTL 2003, 99, 1490.

¹⁶ RT I 2007, 12, 66.

¹⁷ RT I 2007, 13, 69.

¹⁸ RT I 2006, 21, 162.

Euroopa vanglareeglistiku standardmiinimumreeglite parandatud versioon²⁰ (§ 12) sätestab vangide liigitamise ja ümberpaigutamise eesmärgid:

- 1) eraldada teistest vangidest need, kes oma isikuomaduste või kuritegude iseloomu tõttu võivad teisi kuritarvitada või avaldada teistele halba mõju;
- 2) lihtsustada vangide sotsiaalset kohanemist ja nõuetekohast kasvatamist, arvestades vangla töökorraldust ja julgeolekumeetmeid.

Siinjuures pöörab autor tähelepanu vanglasse või arestimajja vastuvõetavate kinnipeetute liigitamisest tulenevale kohustusele eraldihoidmiseks. Ükskõik millise kinnipidamisasutuse kambrite täitmisvõimekus on seetõttu alati hulga väiksem võrreldes matemaatilise kambrikohtade arvu summaga. Alati tuleb arvestada iga kinnipeetu suhtes kinnipidamise liiki ja muid nõudeid, mis sätestavad isiku eraldihoidmise vajaduse või isegi kohustuse kinnipidamisasutuse jaoks. Näiteks ühe kuriteogrupi alaealised hoitakse kõik ühekaupa kambrites, kui teisi nendele võõraid eeluurimise all olevaid alaealisi arestimajas ei ole. Täiskasvanuid nendega kokku ei majutata, samuti vangistust või väärteoaresti kandvaid alaealisi. Seega on arestimaja kambritest osa juba sellises olukorras ületäidetud, kuigi kambrikohtade piirarv ei ole ületatud.

1.3. Kriminaalpoliitika arengusuunad Eestis, vangide arvu vähendamine ja vanglate sulgemine

Alates 2003. aasta 1. detsembrist tegutseb Justiitsministeeriumis kriminaalpoliitika osakond, mille ülesanneteks on kriminaalpoliitiliste otsuste ettevalmistamine ja nende täitmise järelevalve ning kriminaalpoliitika kujundamiseks vajaliku info tootmine.

Olulised struktuursed arengud toimusid peamistes kriminaalpoliitikat elluviivates asutustes - politseis ja prokuratuuris. Alates 2004. aasta 1. jaanuarist on seitseteist maakondlikku politseiprefektuuri asendatud nelja piirkondliku prefektuuriga. Sarnaselt on sama aasta 1. märtsist kuueteistkümne maa- ja linnaprokuratuuri asemel neli ringkonnaprokuratuuri. 2004. aasta 1. juulil rakendus uus KrMS, millega muudeti prokuratuur eeluurimise juhiks.

---

¹⁹ RT I 2007, 9, 44.

²⁰ Euroopa Nõukogu, Ministrite Komitee 1987. Soovitus liikmesriikidele R (87) 3. Euroopa Vanglareeglistik. Vangide kohtlemise standardmiinimumreeglite parandatud versioon.

Reformil oli kolm eesmärki:

- 1) ühtlustada töökoormust ja muuta seeläbi politsei ja prokuratuuri töö tulemuslikumaks;
- 2) suunata rohkem ressursse põhifunktsiooni täitmisele;
- 3) parandada organisatsiooni juhtimist.²¹

2004. aastal püstitati vangistuspoliitika eesmärgiks vähendada laagertüüpi vanglates karistust kandvate süüdimõistetute hulka ning minna järk-järgult üle kambersüsteemile²². Algasid ettevalmistused 1000 kohalise vangla rajamiseks Jõhvi. Vangla valmimisajaks planeeriti 2007. aasta. Selleks, et vähendada vanglate halduskulusid, ühendati 2004. aasta 1. novembril Maardu vangla Tallinna vanglaga. Justiitsministeerium kavatses sulgeda 2008. aastal, alles pärast Viru vangla valmimist Pärnu vangla ja Viljandi vangla ning kujundada Ämari vangla ümber Murru vangla avatud osakonnaks.

Valitsuskabineti 2005. aasta 29. septembri nõupidamisel kiideti heaks justiitsministri ettepanek ehitada Tallinna vangla uued hooned Maardusse. Peale Tallinna vangla rajamist Maardusse planeeritakse sulgeda laager-tüüpi Harku vangla, paigutades naiskinnipeetavad ümber uutesse Tallinna vangla hoonetesse ja 2007. aastal valmivasse Viru vanglasse²³. 2010. aastaks, pärast Tallinna vangla uute hoonete valmimist jäävad töötama neli vanglat, neist piirkondlike kuni tuhande kohaliste kamber-tüüpi vanglatena Tallinna-, Tartu- ja Viru vangla ning Murru vangla neljandat ja enamat korda karistatud isikute kinnipidamiskohana. Vangide arvu vähenemise ja stabiliseerimise järgselt tekib võimalus Murru vangla kui viimane nõukogudeaegne laager-tüüpi vangla sulgeda²⁴.

Kuna uue vangla ehitamine on väga ressursimahukas, siis liiguti teiste kulude vähendamise suunas. Vähendamaks vanglate halduskulusid, paigutati Tallinna vangla tervishoiuosakonnas statsionaarsel ravil viibinud kinnipeetud endise Keskvangla territooriumilt alates 1. juulist 2005. aastal ümber endise Maardu vangla ruumidesse.

Justiitsministeeriumi asekanter teavitas 2005. aasta 8. juunil Riigiprokuratuuri täitmiskava muudatustest, millest tulenevalt hakati alates 2005. aasta 15. juunist

---

²¹ Justiitsministeerium. "Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2010", 2004 aasta täitmise aruanne.

²² sama

²³ Justiitsministeerium. "Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2010" ettekanne elluviimisest ja kuritegevusest 2005. aastal.

²⁴ sama

alaealiseid vahistatuid paigutama Tartu vanglasse ning alates 2005. aasta 1. juulist hakati Pärnu vangla eelvangistusosakonna sulgemise järgselt vahistatuid, kelle suhtes oli kriminaalmenetluses tõkendina vahi all pidamist kohaldanud Pärnu Maakohus, Lääne Maakohus või Saare Maakohus paigutama Tallinna vanglasse. Sellised muudatused tingis vajadus paigutada kinnipeetud otstarbekamalt tulenevalt kohtade puudusest vanglates ja arestimajades.

Lähtudes Justiitsministeeriumi andmetest²⁵ koostas autor Eesti vanglates kinnipeetute võrdlustabeli (Lisa 4) aastate 2004 – 2006 lõikes.

2006. aasta seisuga oli Eestis kokku kuus vanglat. Vanglakohti koos vahialuste kohtadega kokku oli 4383 (neist kinnipeetavatele 2991 ja vahialustele 1392). Justiitsministeeriumi kinnipidamisasutustes oli 2007. aasta 1. jaanuari seisuga 4310 isikut (neist 3265 kinnipeetavat ja 1045 vahistatut), mis tähendab, et peaaegu kõik vanglakohad olid täidetud. Aasta tagasi viibis Eesti vanglates 3386 kinnipeetavat ja 1024 vahistatut, kokku 4410 kinnipeetut. Seega vähenes kinnipeetute arv vanglates 100 isikut võrra. Kinnipeetavate arv oli võrreldes 2006. aasta alguse seisuga 121 isiku võrra vähenenud ja vahistatute arv 21 võrra kasvanud.²⁶

2006. aasta kõige olulisem samm vangide arvu vähendamiseks oli elektroonilise järelevalve õigusliku korralduse loomine ja ennetähtaegse vabastamise korra muutmine. Alates 2007. aasta 1. jaanuarist ei ole kinnipeetava ennetähtaegse vabastamise protsessi käivitamiseks vaja kinnipeetava enda avaldust, vaid nõutava minimaalse karistusaja ärakandmise järel valmistab vangla ise ette ja saadab kohtule ülevaatamiseks vajalikud materjalid. Elektroonilise valvega nõustumise korral on võimalik kinnipeetav vabastada ennetähtaegselt senisest varasemalt. Vabastamise eelduseks on siiski kinnipeetava nõusolek ja kohtu aktsept vabastamisele. Erinevalt tähtaegselt vabanenutest on need kinnipeetavad kriminaalhooldusametnike kaudu riigi järelevalve all. Muudatuste tulemusena loodetakse ennetähtaegselt vabanevate isikute arvu kahekordistumist võrreldes eelnevate aastatega.

---

²⁵ Justiitsministeerium. Eesti vanglasüsteemi ja kriminaalhoolduse aastaraamat 2006.

²⁶ Justiitsministeerium, Kriminaalpoliitika osakond. 2007. Ülevaade kriminaalpoliitika arengusuundadest 2006 aastal Riigikogule.

Teiseks oluliseks sammuks oli korduva pisivarguse dekriminaliseerimine ja korduva või grupiviisilise varguse puhul rahalise karistuse võimaluse loomine, mis samuti oli suunatud vangide arvu vähendamisele.

Justiitsministeeriumi arengukava kuni aastani 2011 üheks tegevusvaldkonnaks on kriminaalpoliitika. Kriminaalpoliitika tegevusvaldkond hõlmab Justiitsministeeriumi valitsemisala vanglate, prokuratuuri ning kriminaalhoolduse tööd; karistusõiguse ja menetluse alast õiguspoliitikat ning selle valdkonna Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste organisatsioonide õiguspoliitikat. Samuti hõlmab tegevusvaldkond kuritegevuse ennetamist, kuritegevuse ning karistuse- ja karistusmenetlusõiguse ja kuritegevuse statistika korrastamist.

Arengukavas on püstitatud strateegilised eesmärgid, nagu vanglate turvalisuse suurendamine ja kinnipeetavate arvu vähendamine, mida vastavate meetmete rakendamise kaudu püütakse täita²⁷. Selleks planeeritud tegevused ja vahetud tulemused on ka lahti kirjutatud (Lisa 5).

1.4. Vanglate tööd reguleerivad õigusaktid

Vanglate tööd reguleeriva esmase õigusliku aluse loob VangS, mille õigusteoreetilised lähtekohad tulenevad karistusseadusest²⁸ (edaspidi KarS). Vangistusseadus on üles ehitatud põhimõttele, et vabadusekaotuse peamine eesmärk ei ole isiku ümberkasvatamine ega parandamine, vaid karistus on ühiskonna reaktsioon toimepandud süüteole²⁹. Vangistusseaduse ülesanne on reguleerida vabaduskaotuslike karistuste, nimelt vangistuse ja aresti, samuti eelvangistuse täideviimist, aga ka vanglateenistust. Kuni siiani reguleerib VangS ka väärteoaresti (haldusaresti) täideviimist, kuigi VangS kehtestamise järel planeeriti haldusarestide täideviimist hakata reguleerima sel ajal välja töötatava KarS kaudu.

Vangistusseaduse vastuvõtmisega lahutati haldus-, tsiviil- ja kriminaaltäitmine³⁰. Eesti karistusõigus tunneb kahte vabaduskaotuslikku karistust – vangistust ja aresti. Vangistus

---

²⁷ Justiitsministeeriumi arengukava kuni aastani 2011. Justiitsministri 30.01.2007. käskkiri nr 20.

²⁸ RT I 2007, 13, 69.

²⁹ Ginter, J., Kruusamäe, M., Sootak, J. 2004, *osundatud töö*, 15

³⁰ varem kehtinud TMS reguleeris kõigi nimetatud õigusharude kohtulahendite täitmist

on kuriteo eest mõistetav põhikaristus (KarS § 45). Vangistuse täitmisele pööramist reguleerib KrMS (§ 414), mille kohaselt algab see täitmisplaani (VangS § 5) saatmisega süüdimõistetule kui süüdimõistetule ei ole võetud vahi alla. Kui süüdimõistetule on aga vahi all, saadab kohtuotsust täitev kohus otsuse ärakirja karistust täitvale asutusele.

VangS määratleb vanglas kinnipidamisele kuuluvate isikute liigid:

1. kinnipeetav kui vanglas vangistust kandev süüdimõistetule (§ 2);
2. vahistatu kui isik, kellele on tõkendina kohaldatud vahistamist ning kes kannab eelvangistust kas kinnise vangla eelvangistusosakonnas või arestimajas (§ 4).

Vangistusseaduse (§ 5) alusel kinnitab justiitsminister vanglate täitmisplaani³¹, kus nähakse ette Justiitsministeeriumi valitsemisalas olevate vanglate pädevus. Kinnipeetava ja vahistatu vanglasse paigutamise ja ümberpaigutamise suhtes kohaldatakse täitmisplaanis sätestatud korda, arvestades VangS põhimõtteid.

Põhja Politseiprefektuuri arestimajast võtavad vanglad vahistatuid vastu vastavalt täitmisplaanile (§ 2 lg 2 ja lg 3):

- vahistatu paigutatakse Tallinna vanglasse, kui tema suhtes on kriminaalmenetluses tõkendina vahi all pidamist kohaldanud Tallinna Ringkonnakohus, Pärnu Maakohus või Harju Maakohus;
- alaealine vahistatu paigutatakse Tartu vanglasse, sõltumata tema suhtes kriminaalmenetluses vahistamist kohaldanud kohtust.

Täitmisplaanis on sätestatud ka võimalus erandjuhtudel vahistatu vanglasse paigutamiseks eelnevaid punkte järgimata, kui see on vajalik kriminaalmenetluse või vahistatu julgeoleku huvides või muudel erandlikel asjaoludel, mille üle otsustab Justiitsministeerium. Samuti reguleeritakse täitmisplaani alusel kinnipeetava vanglatesse paigutamise üldjuhud ja erandjuhud (Lisa 6).

Vangistusseaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse³² alusel (§ 1 p 3) muutub VangS (§ 3) - sisuliselt kaob VangS tekstist selline kinnipeetuliik nagu kuni kolmekuulist vangistust kandev isik. Kahjuks jõustub see muudatus VangS alles 2009. aasta 1. jaanuaril. Samuti on vangistusseaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise

---

³¹ RTL 2006, 80, 1485.

³² RTI, 29.12.2006, 63, 466.

seaduse alusel (§ 1 p 7 ja § 2 p 3) nähtud ette vanglate ületäituvuse tingimustes vangla ülerahvastatuse keeld, kus kinnipeetavate arv vanglas ei tohi ületada selle vangla jaoks justiitsministri kehtestatud kinnipeetavate piirarvu ning KrMS luuakse võimalus vangistuse täitmise edasilükkamiseks kuni ühe aasta võrra, kui süüdimõistetu ei saa karistust kanda vangla ülerahvastatuse tõttu. Selle seaduse muudatuse jõustumine on määratud aga alles 2015. aasta 1. jaanuarile.

1.5. Arestimaja tööd reguleerivad õigusaktid

Arestimajas kinnipidamist reguleerib samuti esmase õigusliku alusena VangS, mis sätestab nii vangistuse, aresti kui ka eelvangistuse täideviimise korra. Vangistusseaduse alusel on arestimaja kohustatud vastu võtma isikuid aresti ja kuni kolmekuulise vangistuse kandmiseks (§ 85 lg 1) ning isikuid, kellele on tõkendina kohaldatud vahistamist (§ 90 lg 1).

Arest on väärteo eest mõistetud põhikaristus (KarS § 48). Kui süüdlane oli väärteoasjas kohtumenetluse ajaks kinni peetud, saadab otsuse teinud kohus otsuse ära kirja koos märkusega otsuse jõustumise kohta süüdimõistetu elukohajärgsele arestimajale. Ei olnud aga süüdimõistetu kohtumenetluse ajaks kinni peetud, saadab kohtulahendit täitmisele pöörav kohus süüdimõistetule määruse, mis ajaks ja kuhu peab ta karistuse kandmiseks ilmuma (VTMS § 205).

Siseministrile on VangS (§ 156 lg 2) alusel delegeeritud pädevus kinnitada arestimaja sisekorraeskirjaga arestimajas kinnipidamise tingimused ja kord. Samuti on arestimaja sisekorraeskirjas välja toodud arestialuse õigused (§ 15), mida on üle kahe korra enam võrreldes arestialuse kohustustega (§ 17).

Autor meenutab, et lisaks VangS sätestatud kolmele kinnipeetuliigile lisandub arestimajja vastuvõetavate kinnipeetute hulka arestimaja sisekorraeskirjast tulenevalt veel viis kinnipeetuliiki³³, kelle kinnipidamiseks (vastuvõtmiseks) vanglatel üldse pädevus puudub.

Vangistusseaduse muudatuse alusel ei kohaldata arestialusele ja lühiajalist vangistust kandvale kinnipeetavale vanglaga analoogset vabastamist enne riiklikku püha või

---

³³ *eespool*, 1.2.

puhkepäeva (§ 88¹ jõustus 01.02.2007). Arestimaja toimikond tegeleb ööpäev läbi kinnipeetute vastuvõtu ja vabastamise ning kõigi muude kinnipidamisega seotud toimingutega.

Arestimaja tööd reguleerivatest õigusaktidest omavad tähtsust veel politseipeadirektori poolt kinnitatud arestimaja ehitustehnilised nõuded³⁴, mille kaudu kehtestatud normid on küll vananenud, kuid selleks, et tagada kõikide renoveeritavate ja uute arestimajade vastavus CPT nõudmistele on siseminister moodustanud komisjoni. Arestimaja üldist töökorraldust ning politseiametnike ja teiste teenistujate õigusi ja kohustusi politsei arestimajja paigutatud isikute valvamisel sätestab politseipeadirektori poolt kinnitatud arestimaja tööjuhend³⁵, ning politseipeadirektori poolt kinnitatud konvoitegevuse juhend³⁶. Arestimaja töövaldkonda puudutavad ka sellised seadused nagu tervishoiuteenuste korraldamise seadus³⁷ (TTKS) ja rahvatervise seadus³⁸ (RTerS).

---

³⁴ Arestimaja ehitustehnilised nõuded. Politseipeadirektori 25.04.2001. käskkiri nr 82.

³⁵ Arestimaja tööjuhend. Politseipeadirektori 15.05.2002. käskkiri nr 101.

³⁶ Konvoitegevuse juhend. Politseipeadirektori 07.01.2003. käskkiri nr 6.

³⁷ RT I 2006, 58, 439.

³⁸ RT I 2007, 1, 1.

2. ARESTIMAJA ÜLETÄIDETUS JA SELLE MÕJU ANALÜÜS

2.1. Ületäidetuse statistika analüüs

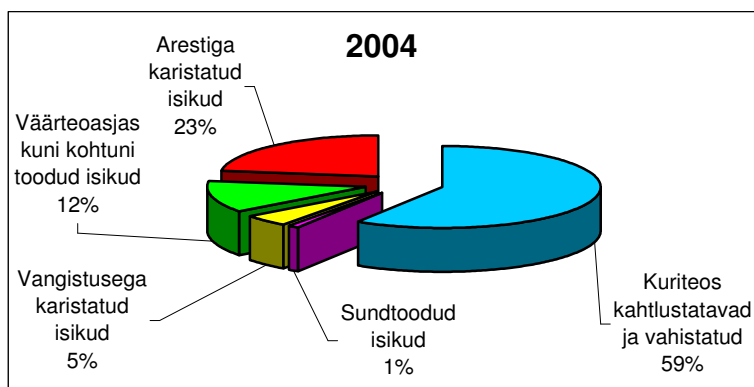
Korrakaitseosakonna arestimaja asetseb Tallinnas Rahumäe tee 6 asuva hoone A korpuse 0 korrusel ja I korrusel. Isikute kinnipidamiseks on kokku 37 kambrit maksimaalselt 90 narikohaga. Arestimaja kriminaalblokis I korrusel on 24 kinnipidamiskambrit, neist 9 kahekohalised ja 15 neljakohalised. Haldusblokis 0 korrusel on kokku 13 kambrit, neist on naridega 1 kahekohaline ning 3 neljakohalist ja 2 kambrit on eralduskambrid ilma WC ja kraanikausita.

Milline oli kinnipeetavate jagunemine kinnipeetuliikide kaupa aastatel 2004 – 2006 näeme alljärgnevas tabelis (Tabel 1).

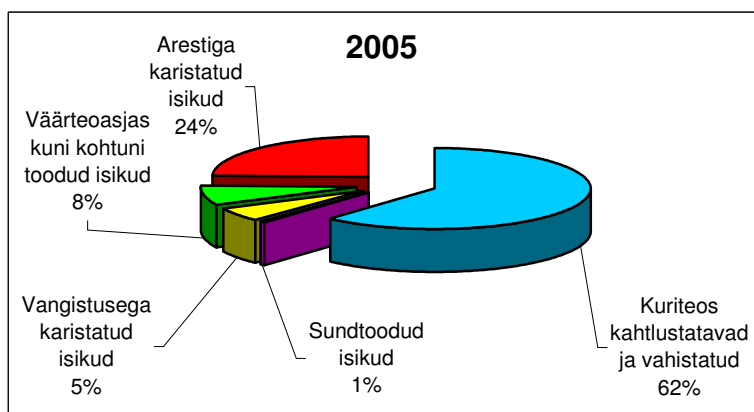
Tabel 1. Arestimaja koormusandmed aastate 2004 – 2006 lõikes

Kinnipeetavate jaotus	2004	2005	2006
Arestimajas kinnipeetud isikute üldarv	3 728	3 291	2 819
sh inimpäevade arv	26 982	31 438	34 473
sh inimpäevade arv ühe kinnipeetava kohta	7,2	9,5	12,2
Kuriteos kahtlustatavad ja vahistatud isikud	2 198	2 030	2 085
sh inimpäevade arv	11 468	18 579	24 201
sh inimpäevade arv ühe kinnipeetava kohta	5,2	9,2	11,6
Vangistusega karistatud isikud	180	174	260
sh inimpäevade arv	4 339	3 946	5 233
sh inimpäevade arv ühe kinnipeetava kohta	24,1	22,7	20,1
Sundtoomisele määratud isikud	38	22	31
sh inimpäevade arv	43	16	24
sh inimpäevade arv ühe kinnipeetava kohta	1,2	0,7	0,8
Kohtusse toimetamiseks kinnipeetud isikud	461	263	59
sh inimpäevade arv	612	417	82
sh inimpäevade arv ühe kinnipeetava kohta	1,3	1,6	1,4
Väärteoaresti kandvad isikud	851	802	384
sh inimpäevade arv	10 520	8 480	4 933
sh inimpäevade arv ühe kinnipeetava kohta	12,4	10,6	12,8

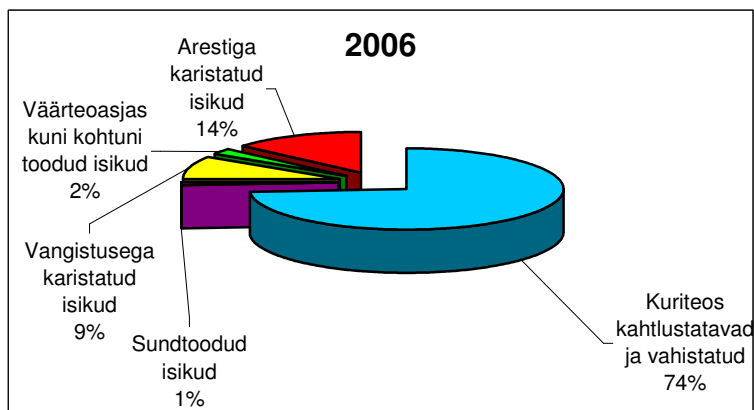
Millised olid tabelis 1 toodud andmed kinnipeetavate üldarvu osakaalu kohta aastatel 2004 – 2006 on välja toodud alljärgnevatel joonistel (Joonis 1-3).

Joonis 1. Kinnipeetavate jagunemine liikide lõikes aastal 2004

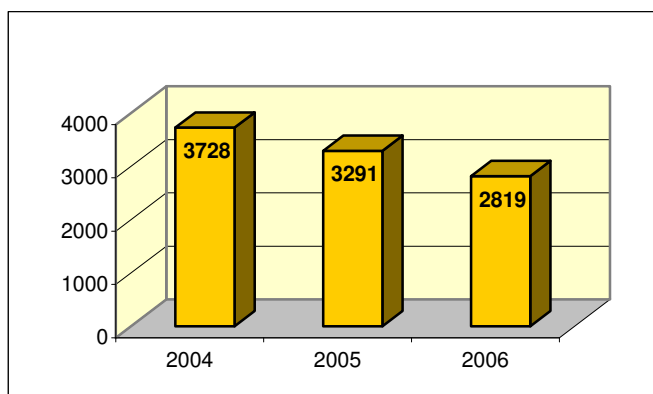

Joonis 2. Kinnipeetavate jagunemine liikide lõikes aastal 2005

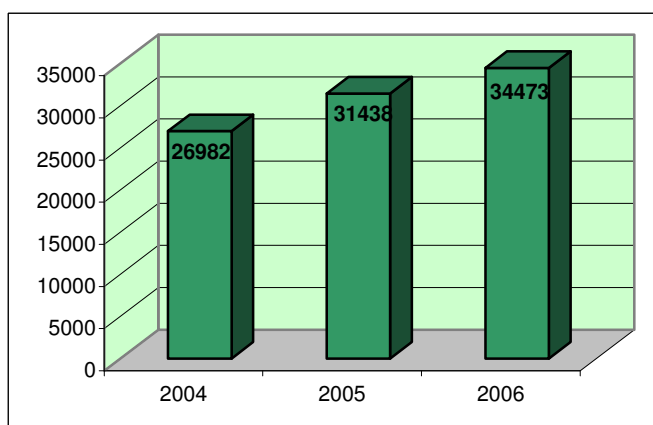

Joonis 3. Kinnipeetavate jagunemine liikide lõikes aastal 2006

Tabelist 1 ja joonistelt 1 – 3 selgub, et arestimajas kinnipeetud isikute üldarv langes 2005. aastal sellele eelneva aastaga võrreldes 437 isiku võrra ehk ligikaudu 12 % (Joonis 4). Järgneval 2006. aastal langes kinnipeetud isikute üldarv uuesti eelneva aastaga võrreldes 472 isiku võrra ehk ligikaudu 14 % (Joonis 4), kuigi kõigil kolmel vaadeldaval aastal inimpäevade arv hoopis tõusis oluliselt (Joonis 5).

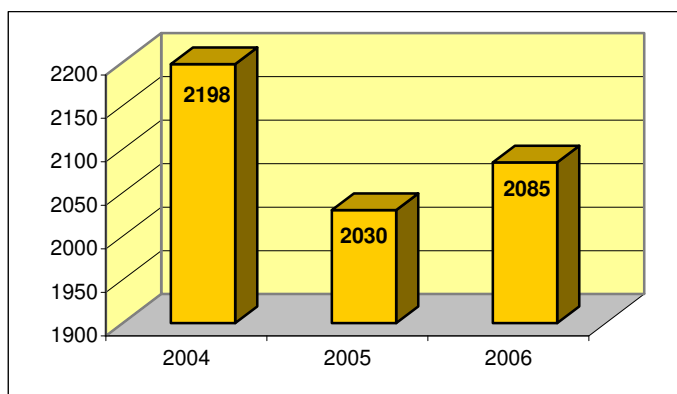
Joonis 4. Arestimajas kinnipeetud isikute üldarv aastate 2004 - 2006 lõikes

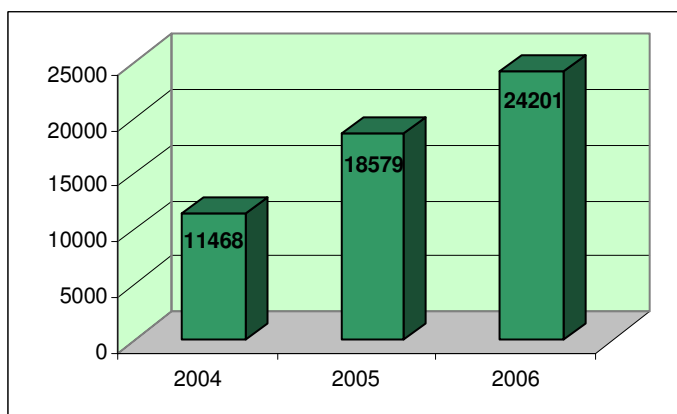
Joonis 5. Arestimajas kinnipeetud isikute inimpäevade üldarv aastate 2004 - 2006 lõikes

Arestimajas kinnipeetud kuriteos kahtlustatavaid ja vahistatud isikuid vaatab autor summeerituna, sest kuni 48 tunni jooksul kinnipidamisest muutus isik kinnipeetavana kahtlustatavast vahistatuks või vabastati kui kohus ei nõustunud tema vahi alla võtmisega. Arestimajas kantakse nad ühte arvestuse raamatusse ja andmebaasi segmenti, seetõttu oli äärmiselt keeruline arvutada välja kuriteos kahtlustatavate üleminekut vahistatuteks eraldi summana. Autori hinnangul piirdub kahtlustatavana kinnipidamine ühe isiku kohta umbes ühe ööpäevaga, ülejäänud kinnipidamisaja inimpäevade arvestuses on kinnipeetu juba vahistatu staatuses.

Arestimajas kinnipeetud kuriteo toimepanekus kahtlustatavate ja vahistatud isikute arv on vaadeldava perioodi jooksul isegi veidi langenud (Joonis 6), kuid oluliselt on tõusnud selle kinnipeetuliigi arvestuses inimpäevade osa (Joonis 7).

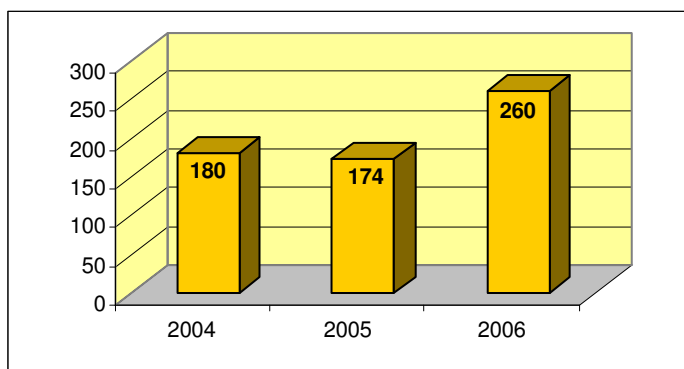
Joonis 6. Arestimajas kinnipeetud kuriteo toimepanekus kahtlustatavate- ja vahistatud isikute üldarv aastate 2004 - 2006 lõikes

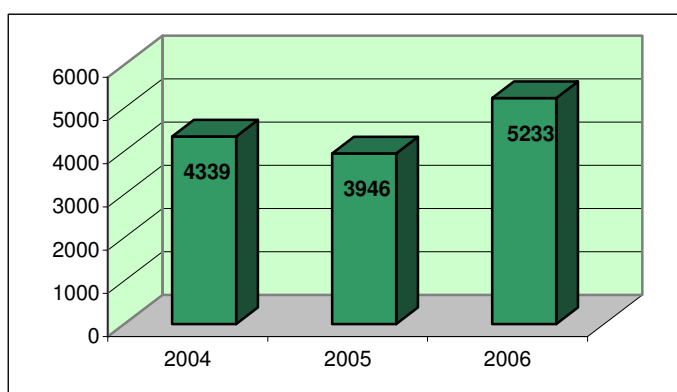
Joonis 7. Arestimajas kinnipeetud kuriteo toimepanekus kahtlustatavate- ja vahistatud isikute inimpäevade arv aastate 2004 - 2006 lõikes

Arestimajas kinnipeetud isikute inimpäevade üldarv tõusis 2005. aastal sellele eelneva aastaga võrreldes 4456 inimpäeva võrra ehk ligikaudu 17 %, järgneval 2006. aastal isikute inimpäevade üldarv tõusis eelneva aastaga võrreldes veel 3035 inimpäeva võrra ehk ligikaudu 10 % (Joonis 5). Võrdlusena kuriteo toimepanekus kahtlustatavate ja vahistatute osas inimpäevade arv tõusis 2005. aastal sellele eelneva aastaga võrreldes 7111 inimpäeva võrra ehk ligikaudu 62 %, järgneval 2006. aastal isikute inimpäevade arv tõusis eelneva aastaga võrreldes veel 5622 inimpäeva võrra ehk ligikaudu 30 % (Joonis 7).

Vangistust kandvate isikute osa on arestimajas tõusnud 2006. aasta jooksul nii arvuliselt (Joonis 8) kui inimpäevade osas (Joonis 9).

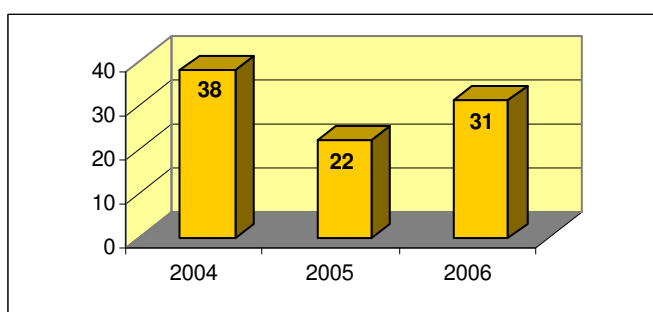

Joonis 8. Arestimajas vangistust kandvate isikute üldarv aastate 2004 – 2006 lõikes

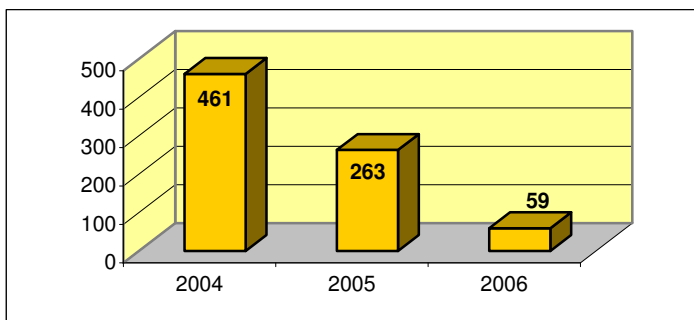
Joonis 9. Arestimajas vangistust kandvate isikute inimpäevade arv aastate 2004 - 2006 lõikes

Sundtoomiseks määratud isikute arv vaadeldava perioodi jooksul on olnud suhteliselt väike ja püsiv (Joonis 10).

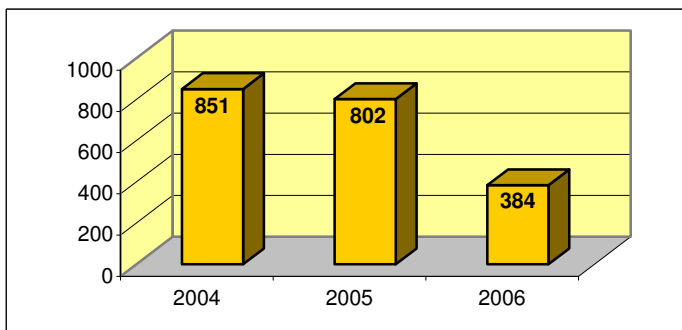
Joonis 10. Arestimajas sundtoomiseks määratud isikute üldarv aastate 2004 - 2006 lõikes

Väärteoasjas kohtusse toimetamiseks kinni peetud isikute arvus on toimunud vaadeldava perioodi jooksul langus ja 2006. aasta teisel poolaastal ei suutnud arestimaja ületäidetuse tõttu väärtegusid toimepannud isikuid kohtusse toimetamiseni üldse vastu võtta (Joonis 11).

Joonis 11. Väärteoasjas kohtusse toimetamiseks kinni peetud isikute üldarv aastate 2004 - 2006 lõikes

Aresti kandvate isikute üldarv langes 2005. aastal sellele eelneva aastaga võrreldes 49 isiku võrra (Joonis 12). Järgneval 2006. aastal langes aresti kandvate isikute arv eelneva aastaga võrreldes oluliselt, seda 418 isiku võrra (Joonis 12). Sellise languse põhjustas asjaolu, et alates 2005. aasta 26. septembrist oli arestimaja sunnitud ajutiselt peatama väärteoaresti kandmiseks määratud isikute vastuvõtu, et tagada eelistatult kriminaalmenetluse raames isikute kinnipidamist. Siiski sai vastuvõtu peatada vaid olukorra lahenemiseni, sest VangS (§ 85) sätestab aresti või kuni kolmekuulise vangistuse kandmiskohana arestimaja. Mingis osas suudeti väärteoaresti peale seda küll täita, kuid 2006. aasta 27. septembrist oli arestimaja uuesti sunnitud peatama väärteoaresti kandmiseks isikute vastuvõtu.

Joonis 12. Arestimajas väärteoaresti kandvate isikute üldarv aastate 2004 – 2006 lõikes

Arestimajja ei ole ruumipuudusel paigutatud isikuid kainenema, joobeseisundis isikud toimetatakse territoriaalsete politseiosakondade kinnipidamiskambritesse.

Autori arvates suurimat mõju arestimaja ületäidetusele avaldas Justiitsministeeriumi suundumus vanglakohtade vähendamisele. Seda kinnitab kuude lõikes korrakaitseosakonna arestimajast vanglate täitmisplaani alusel Tallinna vanglasse vastu võetud vahistatute arvu vähenemine (Tabel 2).

Tabel 2. Arestimajast Tallinna vanglasse vastu võetud vahistatute arv 2004 – 2006 aastatel kuude lõikes

Kuud	Jaanuar	Veebruar	Märts	Aprill	Mai	Juuni	Juuli	August	September	Oktoober	November	Detsember	Kokku
2004	88	88	109	98	96	77	64	51	82	108	96	102	1059
2005	91	75	99	87	86	83	77	66	59	83	77	90	973
2006	65	64	84	63	85	53	80	66	68	102	88	29	847

Tallinna vangla teatas igal tööpäeva hommikul arestimaja juhile vanglasse vastuvõetavate vahistatute arvu ja üle selle arvu vanglasse vastu ei võetud.

2.2. Ületäidetusega seotud probleemid

2.2.1. Õiguslikud probleemid

Kinnipeetute liigitamine menetlusseadustike ja kriminaaltäitevõiguse alusel³⁹ oli ja on Justiitsministeeriumi ja Siseministeeriumi alluvuses paiknevatesse kinnipidamisasutustesse ehk vanglatesse ja arestimajadesse isikute paigutamise aluseks. VangS (§ 6 lg 2) sätestab mõistliku normina, et vangistuse täideviimine korraldatakse kinnises vanglas või avavanglas. Osa probleeme ongi tekkinud sellest, et kehtiva VangS (§ 85) alusel toimub vangistuse kandmine alla kolme kuulise tähtaja korral mitte vanglas, nagu sama seaduse üldnormis (§ 2), vaid ainult arestimajas.

Suurim arestimaja ületäituvuseni viinud probleem on olnud siiski vahistatu, kui arvukaima kinnipeetuliigi jaoks konkreetse kinnipidamiskoha valikuvõimaluses (VangS § 4). Autori poolt analüüsitud arestimaja koormusandmed kinnitavad, et seni oli vahistatute piiratud üleandmisvõimalus arestimajast vanglasse põhiline arestimaja ületäidetuse tekitajaks.

Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (edaspidi CPT) standarditest⁴⁰ näeme, et komisjoni hinnangul on politseis vahi all pidamine üldjuhul võrdlemisi lühiajaline ja mitte võrreldav kinnipidamisasutustega (vanglad), kus inimesi võidakse hoida pikema aja vältel. Kõik politsei arestikambrid

³⁹ *eespool*, 1.2.

⁴⁰ Euroopa Nõukogu, Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee. CPT standardid: üldaruannete osatekstitid.

peavad olema puhtad ja mõistliku suurusega, vastama sinna paigutatud isikute arvule ning olema piisavalt valgustatud. Isikutele, keda peetakse politseis kinni enam kui 24 tundi, tuleb iga päev võimaldada vabas õhus viibimine.

Eesti Vabariigi Põhiseadus⁴¹ (edaspidi PS) kaitseb inimväärikust (§ 18). Lisaks PS kaitseb inimväärikust Euroopa Inimõiguste ja Põhivabaduste Kaitse Konventsiooni⁴² (edaspidi EIÕK) art 3, Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) piinamise ning muude julmade, ebainimlike või inimväärikust alandavate kohtlemis- ja karistamisviiside vastane konventsioon⁴³ ning kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti⁴⁴ art 7. Eelnimetatud õiguse esemeline kaitseala hõlmab inimväärikuse, kuid kitsamalt ka igapäevase valiku- ja tahtevabaduse.

Õigus olla mitte piinatud, julmalt ega inimväärikust alandavalt koheldud ning karistatud on üks põhilisemaid vabadusõigusi ning toob avalikule võimule kaasa esiteks negatiivse kohustuse hoiduda igasugustest sammudest, mis võiks olla käsitatavad piinamise, julmuse või alandamisena, ning teiseks positiivse kohustuse astuda samme selleks, et hoida ära igasugused võimalikud piinamisjuhtumid, või kui need on ilmnenud, siis rakendataks kõik meetmed toimunu väljaselgitamiseks ning süüdlaste karistamiseks⁴⁵.

Julm ehk ebainimlik ja alandav kohtlemine erineb piinamisest ennekõike tugevusastme poolest, olles viimasest nõrgem, ning nende eristamine on jällegi fakti ja asjaolude hindamise küsimus, mida tuleb teha iga üksikjuhtumi puhul eraldi. Ebainimlik ja alandav kohtlemine seondub enamasti kinnipidamistingimustega, kuid mitte ainult.

Kinnipidamiskoha ülerahvastatus, halvad sanitaaringimused, arstiabi puudumine või ebapiisavus, värskes õhus viibimise ja jalutustingimuste puudumine, vaimse tegevuse, sh ajalehtede ja ajakirjade lugemise võimatus, üksikvangistus ning kontaktide puudumine jmt võivad teatud tingimustel olla hinnatud kui ebainimlik ning alandav kohtlemine⁴⁶.

Kinnipeetava, arestialuse või vahistatu inimväärikuse alandamise, diskrimineerimise või tema õiguste ebaseadusliku piiramise eest kinnipidamiskoha ametniku poolt ametiseisundit

---

⁴¹ RT I 2003, 64, 429.

⁴² RT II, 1996, 11, 34.

⁴³ RT II 1994, 14-15, 44.

⁴⁴ RT II 1993, 10-11, 11.

⁴⁵ Truuväli, E.-J. 2002. Eesti Vabariigi põhiseadus: kommenteeritud väljaanne, 150

⁴⁶ *samas*, 153

ära kasutades näeb KarS (§ 324) ette rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistuse. Väärkohtlemise tuvastamisele ja süüdlase karistamisele peab lisanduma ka kannatanu kannatuste kompenseerimine EIÕK artiklist 25 lähtudes. Seejuures peab siseriiklik kaitseabinõu olema efektiivne nii asjaolude selgitamise ja süüdlaste karistamise kui ka kompenseerimise osas ning seda mitte ainult “teoorias vaid ka praktikas”⁴⁷.

Eesti Vabariigi õiguskantsler on palju kordi nõudnud arestimajade olukorra parandamiseks süsteemse tegevuskava väljatöötamist ja selleks vajalike investeeringute leidmist. Lahendused (ennekõike ülerahvastatuse vähendamine) eeldavad Justiitsministeeriumi ja Siseministeeriumi koostööd. Samuti on ta pidanud oluliseks analüüsida, kas arestimajades kinnipeetud isikute olukorra parandamist on võimalik toetada VangS ja muude asjassepuutuvate õigusaktide muutmisega.

Õiguskantsler on jätkuvalt teavitanud Eesti avalikkust möödapääsmatusest sätestada täpsemini politsei kui korrakaitsja tegevuse alused. Praegu kehtiva politseiseaduse võttis ülemnõukogu vastu 1990. aastal, seega enne Eesti taasiseseisvumist ja põhiseaduse vastuvõtmist. Politseiseaduse regulatsiooni segasus ja üldsõnalisus ning politsei töö aluseks olevate teiste aktide puudused tekitavad politseinikele kui seaduse kohaldajatele suuri probleeme⁴⁸.

Politsei töö korraldamise üks probleem on asjaolu, et praegu täidab politsei ühiskonnas väga laiaulatuslikke ja eripalgelisi ülesandeid. Politseiseaduse loetletud ülesannete hulka kuulub peale sellele institutsioonile omaste suur hulk muid riigihalduse ülesandeid. Samal ajal on politsei erisuguste ülesannetega ülekoormatud ega tule talle pandud hiiglaslike kohustustega ja ootustega tihtipeale toime. Siinkohal nõustub autor õiguskantsleri seisukohaga, et politsei funktsioon peaks võimalikult piirduma temale omaste ülesannete täitmisega, eelkõige karistusmenetluste toimetamisega ja ohutõrjega⁴⁹.

Politsei tegevuse efektiivsuse tagamiseks on vaja, et organisatsiooniline ülesehitus oleks ratsionaalne. See tähendab, et oleks selge, millised on eri organite ülesanded ja pädevus. Igale politseiorganile peab olema selge, mis ülesandeid ta täidab ning millistes olukordades on ta pädev tegutsema. Politsei tegevuse efektiivsus ja tema toimimisvõimelisus on põhiseaduslik nõue, sest on suunatud põhiõiguste kaitsele. Kui politsei ei saa mõne oma

---

⁴⁷ Euroopa Inimõiguste Kohus. Kohtuotsus 16.09.1996. Akdivar ja teised versus Türgi.

⁴⁸ Õiguskantsleri Kantselei. 2004. Õiguskantsleri 2003-2004. tegevuse ülevaade.

⁴⁹ sama

ülesande täitmisega hakkama, võivad põhiõigused kaitseta jääda⁵⁰. Autor peab oluliseks, et seadusandja otsustaks ja selgelt ning arusaadavalt sätestaks politseiorganite ülesanded.

2.2.2. Organisatsioonilised probleemid

Arestimajade problemaatilistele olmetingimustele ja jalutusbokside puudumisele on tähelepanu juhtinud ka Eestit külastanud CPT delegatsioonid. Õiguskantsleri menetluses olnud avaldustest on selgunud, et jalutusbokside puudumine ja ületäidetud on olnud paljude Eesti arestimajade probleemiks.

Siseminister lubas 2004. aasta 5. märtsi kirjas edastada õiguskantslerile koopia üleriigilisest arestimajade olmetingimuste parandamise tegevuskavast, milles nähakse ette nii CPT poolt märgitud puuduste kõrvaldamine kui ka arestimajade arendamine tervikuna. Siseministeerium teatas 2004. aasta 12. mai kirjas õiguskantslerile, et eelmainitud lõplik tegevuskava valmib pärast CPT poolt esile tõstetud puuduste likvideerimise võimaluste põhjalikku analüüsi.⁵¹

Kuna Siseministeeriumi kirjade põhjal võis arvata, et ettevalmistatavas arestimajade olmetingimuste parandamise kavas on ette nähtud meetmed vahistatute ja arestialuste jalutusvõimaluste parandamiseks ning halbade olmetingimuste probleemi lahendamiseks, ei pidanud õiguskantsler vajalikuks teha selles küsimuses täiendavaid ettepanekuid, vaid juhtis siseministri tähelepanu varasemale lubadusele edastada õiguskantslerile arestimajade olmetingimuste parandamise kava. Pöördumise ajaks oli viimasest asjassepuutuvast Siseministeeriumi kirjast möödunud kuus kuud ja võis eeldada, et puuduste likvideerimise võimaluste põhjalik analüüs on toimunud ning lõplik tegevuskava koostatud. Hiljem selgus, et arestimajade olmetingimuste parandamise kava koostamine ei jõudnud probleemide kaardistamise faasist edasi.⁵²

Siseministri sõnutsi on Politseiamet 2005. aastal kõrvaldanud CPT raportis väljatoodud väikseid investeeringuid nõudvad puudused, ning selles osas on arestimajade

---

⁵⁰ Jaanimägi, K, 2004. Politsei sisemise rahu tagajana. - *Juridica*, 7, 452-460

⁵¹ Õiguskantsleri Kantselei. 2005. Õiguskantsleri 2004. aasta tegevuse ülevaade.

⁵² *sama*

olmetingimused paranenud. Suuremahulisi investeeringuid nõudvaid kinnisvaraprojekte taotletakse riigi eelarvestrateegiaga 2006-2009.⁵³

Riigi eelarvestrateegia 2006 - 2009⁵⁴ järgi oli arestimajade kehva olukorra parandamine üks Siseministeeriumi valitsemisala prioriteetidest. Riigi eelarvestrateegias 2006 – 2009 planeeriti arestialuste inimõiguste tagamist ja arestimajade CPT soovitusetega vastavusse viimist. Kuid 2006. aasta riigi eelarve seaduse (edaspidi RES) eelnõu seletuskirjast⁵⁵ ning 2007. aasta RES eelnõu seletuskirjast⁵⁶ nähtuvalt ei olnud Siseministeeriumi valitsemisalas 2006. aastal ega ka 2007. aastal ette nähtud investeeringuid arestimajade olmetingimuste parandamiseks. Seal puudusid nii investeeringud arestimajade hoonete rajamiseks (välja arvatud Politseiameti poolt makstavad Viru vangla arestimaja kapitalirendi maksed finantseerimistehingutena) kui ka väiksemamahulised investeerimisprojektid, nagu kaarditaksefonide paigaldamiseks⁵⁷ vajalikud ettevalmistused. Samuti ei sisalda riigi eelarve strateegia 2007 – 2010⁵⁸ arestimajade valdkonnas lahendamist vajavaid probleeme.

Õiguskantsler leidis, et arestimajade olukorra parandamiseks tuleb luua süsteemne tegevuskava. Praegune rahaliste vahendite nappus ei saa olla takistuseks tuleviku tegevuste ja rahataotluste planeerimisel. Arestimajade ehitustehniliste nõuete väljatöötamine on küll vajalik, kuid ilma riigieelarvest süsteemselt tehtavate investeeringuteta luuakse sellega vaid järjekordne dokument, mille põhjal saab tõdeda, et olukord arestimajades ei vasta nõuetele.⁵⁹

Põhiseaduskomisjonis arutati 2006. aasta 26. jaanuaril õiguskantsleri, siseministri ja politseipeadirektori osavõtul õiguskantsleri tõstatatud probleeme ning võimalikke lahendusi⁶⁰. Seal rõhutati vajadust koostada probleemide lahendamiseks tegevuskava, kuna kõik probleemid ei lahene Viru vangla valmimisega. Põhiseaduskomisjon otsustas pöörduda justiitsministri poole palvega analüüsida võimalust muuta vanglate täitmisplaani ning karistuse asendamise regulatsiooni.

---

⁵³ Õiguskantsleri Kantselei. 2006. Õiguskantsleri 2005. aasta tegevuse ülevaade.

⁵⁴ Rahandusministeerium. 2005. Riigieelarve strateegia 2006 – 2009.

⁵⁵ Rahandusministeerium. 2005. Riigieelarve seaduse eelnõu seletuskiri 2006.

⁵⁶ Rahandusministeerium. 2006. Riigieelarve seaduse eelnõu seletuskiri 2007.

⁵⁷ 2007. aasta alguses paigaldati Põhja Politseiprefektuuri arestimajja kaarditaksefonid ja alates 13. veebruarist on kinnipeetavatel võimalik kaarditaksefone kasutada

⁵⁸ Rahandusministeerium. 2006. Riigieelarve strateegia 2007 – 2010.

⁵⁹ Õiguskantsleri Kantselei. 2006, *osundatud töö*

⁶⁰ *sama*

Justiitsministeeriumis toimus 2006. aasta 13. veebruaril nõupidamine politseipeadirektori osavõtul, kus arutati võimalusi vanglate ja arestimajade optimaalseks kasutamiseks⁶¹. Lepiti kokku, et parima tulemuse saavutamiseks määratakse asutuste vahel informatsiooni efektiivseks vahetamiseks kontaktisikud, kes saaksid koordineerida olemasolevate kinnipidamiskohtade kasutamist. Politseile pakuti võimalust aidata saatmisteenusel, et paigutada ülekoormatud arestimajadest isikuid vähem koormatud arestimajadesse. Kehtiva vanglate täitmisplaani muutmist ei pidanud justiitsminister vajalikuks, kuna see võimaldab vahistatuid ja kinnipeetavaid Justiitsministeeriumi asekantsleri otsusega erandkorras ühest vanglast teise ümber paigutada. Karistuse asendamise regulatsiooni osas justiitsminister seisukohta ei võtnud.

Siseministeeriumi arengukavas 2007 – 2010⁶² on selgelt markeeritud probleemiks jätkuvalt kehv olukord arestimajades ja nende mittevastavus CPT ettekirjutustele. Arestimajade nimetatud ettekirjutustele vastavusse viimine eeldab uute arestimajade ehitamist ja see vajab suuremahulisi ja pikaajalisi investeeringuid. Arengukavast tulenevalt on planeeritud järgmised arestimajade uusehitised ja suuremahulised renoveerimised:

- 1) Jõhvi arestimaja Viru vanglaga ühes komplektis, Rakvere arestimaja ja Kuressaare arestimaja (orienteeruv valmimise tähtaeg jaanuar 2008),
- 2) Narva arestimaja, Jõgeva arestimaja ja Võru arestimaja (orienteeruv valmimise tähtaeg jaanuar 2009),
- 3) Põhja Politseiprefektuuri arestimaja (orienteeruv valmimise tähtaeg jaanuar 2011).

Kavandatud tegevused arestimajade olmetingimuste vastavusse viimiseks PS ning EIÕK tulenevate nõuetega on võimalikud vaid vajalike vahendite eraldamisel. Siseministeeriumi valitsemisala arengukava projektis aastateks 2008 – 2011⁶³ on samuti viidatud probleemile, et mitmed arestimajad ei vasta kinnipidamiseks kehtestatud ehitustehnilistele nõuetele, mistõttu ei ole võimalik tagada seaduslikke kinnipidamistingimusi.

Autori hinnangul oli vaadeldaval perioodil suurim ületäidetud Ida ja Põhja Politseiprefektuuride arestimajades, samuti esines ületäidetust ka Lääne Politseiprefektuuris. Lõuna Politseiprefektuur saavutas tänu erinevate asutusesiseste koostööelementide rakendamisele (Lisa 7) olukorra, kus sealsetes arestimajades on täituvus

---

⁶¹ Õiguskantsleri Kantselei. 2006, *osundatud töö*

⁶² Siseministeeriumi valitsemisala arengukava aastateks 2007-2010. Siseministri 14.03.2006. käskkiri nr 113.

⁶³ Siseministeerium. 2007. Siseministeeriumi valitsemisala arengukava projekt aastateks 2008-2011.

madal ja kontrollitav ning annab võimaluse prognoosida toimetulekut kinnipeetute toitlustamiseks eelarves eraldatud vahenditega. Tagatud on väärteoarestide ärakandmine ja kriminaalpolitseil optimaalses mahus opereerimine jälitustöö osas kuritegude avastamisel.

Autori arvates tasuks kaaluda võimalust võtta Põhja Politseiprefektuuris kasutusele mõned Lõuna Politseiprefektuuris rakendatud meetmed vähendamaks arestimaja ületäituvust. Arestimaja ületäidetust saaks leevendada menetlejate tegevuse pideva koordineerimisega juhtkonna poolt, vähendades kahtlustatavate arvu:

- mitte paigutades formaalseid kahtlustatavaid;
- lähtuda otstarbekusest, mitte mugavusest;
- kooskõlastada paigutamine kriminaaltalituste juhtidega;
- kehtestada prefektuurisiseselt kahtlustatavate kinnipidamisperioodiks 24 tundi. (pikendamine erandina kriminaaltalituse juhi kooskõlastusel).

2.3. Ületäidetuse mõju

Karistusseadus (§ 3 lg 2) liigitab süüteod kuritegudeks ja väärteodeks. Kuritegude ja väärteode eristamine toimub nende eest seaduses (KarS § 3 lg 3 ja lg 4) ettenähtud karistuse järgi, mis ühtlasi peegeldab seeläbi ka teo sisulist raskust.

Arest on kõige raskem füüsilisele isikule väärteo eest kohaldatav karistus: sarnaselt kuriteo eest kohaldatava vangistusega seisneb ka arest süüdlaselt karistusena vabaduse võtmises. Kuna aresti sisuks on vabadusevõtmine, saab aresti kohaldajaks olla üksnes kohus. Seega moodustavad väärteod, mille eest on seaduses ühe võimaliku karistusena ette nähtud arest, erandi väärteomenetluse üldpõhimõttest, mille kohaselt määrab väärteo eest karistuse kohtuväline menetleja. Väärteomenetluse efektiivsuse huvides on VMS alternatiivsete väärteosanktsioonide puhul jätnud siiski kohtuvälise menetleja otsustada, kas määrata väärteo eest ise rahatrahv või taotlema kohtult süüdlasele aresti kohaldamist.⁶⁴

Analüüsinud arestimajas väärteoaresti kandjate karistuse määramise aluseks olnud kohtuotsuseid, on autor jõudnud veendumusele, et ligi 90% väärteokaristusi määrati narkootikumide ebaseadusliku omamise või kasutamise eest. Ülejäänud 10% väärteoarestide kandjatest moodustasid joobes või lubadeta sõidukijuhtimise eest karistatud

---

⁶⁴ Sootak, J., Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne, 151

isikud. Kuna arestimaja ületäidetuse tõttu ei ole valdavalt enamikku Harju Maakohtu määratud väärteootsuseid olnud võimalik täita, siis on seetõttu ammu oluliselt vähenenud ülalnimetatud kohtuvälise menetleja kaalutusõigus alternatiivsete karistuste valikul. Ilmselt kannab rahatrahvi kohaldamine narkomaanile toiminguna üksnes statistilist väärtust, sest rahatrahvi ära ei tasuta. Sissenõude pööramine süüdimõistetud varale ei ole võimalik, sest süüdimõistetud narkomaanil tavaliselt puudub vara. Rahatrahvi asendamine väärteoarestiga ilmselt annab küll lisanäitajaid kohtustatistikasse, kuid ei suuna süüdlast õiguskoele käitumisele ega kaitse üldisemalt kogu õiguskorda, sest 18 kuu möödumisel arestiotsus aegub ja süüdlane on karistusest vaba.

Karistusseadus (§ 82) sätestab otsuse täideviimise aegumise, mis põhineb karistuse ja teo vahelise sideme katkemisel. Lähtudes vajadusest kaitsta isikut riigi eest, kes ei ole suutnud tagada kohaldatud karistuse täitmist, on vaadeldavas paragrahvis sätestatud karistuse täideviimise tähtajad lühemad kui KarS (§ 81) sätestatud süüteo aegumistähtajad. Väärteo puhul hakkab aegumistähtaeg kulgema kohtuvälise menetleja poolt tehtud karistuse määramise otsuse jõustumisest või kohtuotsuse jõustumisest.⁶⁵

Harju Maakohtu statistikast⁶⁶ väärteomenetluse mahu kohta aastatel 2004 - 2006 saab teha järelduse, et kohtute koormus oli võrdlemisi suur (Lisa 8).

2007. aasta veebruari alguse seisuga oli autori andmetel Põhja Politseiprefektuuri arestimajja väärteoaresti kandmise järjekorda kogunenud 786 süüdlast kokku 11688 arestipäeva ulatuses. Väärteoaresti otsuseid ei saa reeglina täita mõne muu arestimaja kambrites, sest VangS (§ 85) alusel toimub aresti ja kuni kolmekuulise vangistuse kandmine otsuse teinud kohtu asukohajärgses või arestialuse elukohajärgse politseiprefektuuri arestimajas.

Autori arvates avaldas vahistatud isikute vajaduseta arestimajas hoidmisest tingitud ületäidetuse olulist pidurdavat mõju kogu Põhja Politseiprefektuuris teostatavale väärteomenetlusele, kuid kindlasti ka kriminaalmenetlusele. Arestimajja ei saanud enam vanglatest menetlustoiminguteks isikuid konvoeerida, kuna hiljem oli neid praktiliselt võimatu saata vanglasse tagasi ja nad jäid ületäidetud arestimaja kambreid kinni hoidma (eraldihooldamise vajaduse tõttu). Tõsiselt häiris arestimaja tööd 2006. aasta septembrikuus

---

⁶⁵ Sootak, J., Pikamäe, P. 2004, *osundatud töö*, 214

⁶⁶ Justiitsministeerium, Kohtute osakond, Kohtuhaldustalitus 2007. Kohtute statistika 2004 – 2006.

Murru vanglast arestimajja toimetatud eluaegset või pikaagegset karistust kandvate vanglaautoriteetide eraldihoidmise vajadusega kinnipidamine.

Kohtu poolt tagaotsitavate, (isikute, kelle suhtes menetluspädevus on politseilt üle antud kohtule) kinni pidamisel mõjutas arestimaja territoriaalseid politseiosakondi, neid viivitamata ja tööaja jooksul Tallinna vanglasse toimetama. Ajutist kinnipidamist (õhtust hommikuni) kuni Tallinna vanglasse toimetamiseni palusime teostada territoriaalsete poliseosakondade kinnipidamiskambrites, et mitte hoida kohtu poolt tagaotsitavaid hiljem kuude viisi ületäidetud arestimajas. Sellise olukorra tingis asjaolu, et vanglasse ei võeta vastu kedagi vastuvõtuosakonna tööajavälisel ajal.

Ületäidetuse ilmsel mõjutusel tõusis kinnipeetute kaebuste hulk, sest arestimajas ei suudetud tagada kinnipeetutele elementaarseid õigusi. Kinnipeetud olid kambripõrandatele üksteise kõrval tihedalt elama ja magama sunnitud, puudusid võimalused jalutushoovi kasutamiseks ning tihti ei jätkunud puhast voodivarustust või tasse ja kausse. Osa kaebusi olid õiguslikult põhjendatud, lisandusid ka kaebused muudele puudulikult täidetavatele toimingutele arestimajas nagu helistamise-, kokkusaamise-, pakivõimalus jpm. Eelpool toodud CPT või Eesti Vabariigi õiguskantsleri hinnangu alusel võinuks tõenäoliselt nii mõnigi kinnipeetavatest esitada hagi soovides ületäidetud arestimajas tema õiguste tagamata jätmist näidata inimväärikuse alandamisena.

Autori hinnangul põhjustas ületäidetuse kestev periood arestimajas olulise personalivoolavuse ja politseiametnike jaoks motivatsioonipuuduse asumaks tööle sedavõrd stressirohkesse keskkonda.

3. ARESTIMAJA ÜLETÄIDETUSEGA SEOTUD PROBLEEMID PRAKTIKAS

3.1. Empiirilise uurimuse meetodika

Teoreetilise materjali läbitöötamise järel tekkis arusaam, et lõputöös on vajalik koguda fakte selle kohta, kuidas on informeeritud Põhja Politseiprefektuuri arestimajaga koostööd tegevad vanglad, samuti arestimaja kinnipidamisteenust kasutavate kriminaal- ja väärteomenetluse teostajad arestimaja olukorrast. Arestimajade rolli on hinnatud politsei põhitegevuste toetamise raames kui abitegevusi. Vähe on räägitud üldiste politseitegevuste kontekstis arestimajas kuni kolme kuuliste vangistuste ja väärteoarestide kohtuotsuste täitmiskoormuse aasta-aastalt tõusvast joonest⁶⁷.

Taotlus empiirilise uurimuse läbiviimiseks esitati Politseiameti uurimistööde komisjonile 07.02.2007, luba saadi 14.03.2007 (PA2-1.35/1192).

Autor valis empiiriliste andmete kogumiseks spetsiifiliste kinnipeetuliikidega tegelevad sihtgrupid. Kõikide sihtgruppidega viidi läbi intervjuud, et uurida erinevatelt koostööpartneritelt arestimaja ületäidetuse tekkimise põhjusi, ulatust, kaasnevaid probleeme ning lahendusi.

Uuritavateks sihtgruppideks on:

- 1) Justiitsministeeriumi vanglate osakonna esindaja, Tallinna vangla direktori asetäitja Andres Kurg ja Harku vangla direktor Janec Leppik;
- 2) Maksu- ja Tolliameti uurimisosakonna Põhja IV talituse juhataja Marko Ratt ja Piirivalveameti teabeosakonna vanemohvitser Kalev Mõtus;
- 3) Põhja Politseiprefektuuri kriminaaltalituse politseivaneminspektor Kuido Puks ja Ida-Harju politseiosakonna kriminaaltalituse vanemkomissar Rainis Sinikas;
- 4) Põhja Politseiprefektuuri Liiklusjärelvalve osakonna haldustalituse vanemkonstaabel Hannes Küünarpuu;
- 5) Lõputöö materjali ja kirjanduse läbitöötamisel üles kerkinud küsimuste lahendamiseks intervjueris autor ka arestimaja töövaldkonda koordineerivat Politseiameti politseitöö osakonna kriminaal- ja korrakaitsetalituse komissari

---

⁶⁷ *eespool*, 2.1.

Meelis Smitt'i ning Põhja Politseiprefektuuri korrakaitseosakonna arestimaja vanemkomissar Leo Ehiloo'd.

Läbiviimise aeg: intervjuud toimusid 2007. aasta veebruarikuust maikuuni. Kõikidelt küsitletavatel sai autor loa tsiteerida vastuseid. Samuti nõustusid kõik küsitletavad v.a Justiitsministeeriumi vanglate osakonna esindaja oma nime avaldamisega. Intervjuus esitati küsimusi arestimajja toimetatud kinnipeetute liigitamise, arestimaja ületäidetuse võimalike põhjuste, ületäidetuse ulatuse ja võimalike lahenduste kohta.

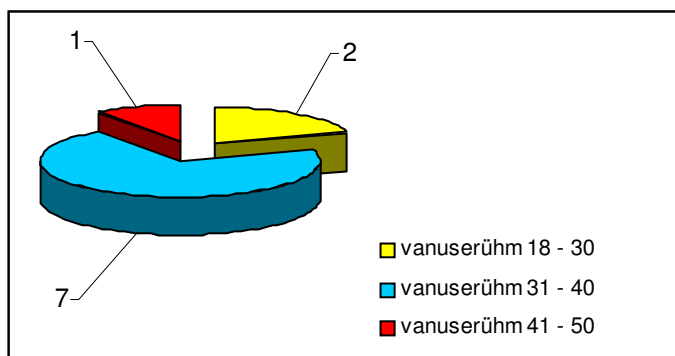
Autor peab vajalikuks märkida, et töös käsitlemist leidvad arvamused ning esitatud ettepanekud on spetsialistide poolt antavad eksperthinnangud, mitte esindatava institutsiooni ametlik seisukoht.

3.2. Uurimistulemused ja nende analüüs

3.2.1. Küsitletavate sotsiaal-demograafilised tunnused

Vanuseline jagunemine. Küsitletavate vanuselist jagunemist näitab alljärgnev diagramm (Joonis 13). Siit nähtub, et enamus küsitletutest on nooremas keskeas.

Joonis 13. Küsitletavate vanuseline jaotus

Haridustase. Küsitletavate ja hulgas on kõige rohkem kõrgema haridusega isikuid - kaheksa. Kesk- ja keskeriharidusega isikuid on kaks.

Staaž töövaldkonnas. Kolmel justiitsministeeriumi esindajal on staaži 13, 12 ja 11 aastat; politseivälise kriminaalmenetluse esindajatel 17 ja 15 aastat ning politseinikel vastavalt 16, 11, 10, 10, 8 aastat. See näitab, et kõik vastanud on pikaajalise tööstaažiga kogenud eksperdid. Samal ametikohal on küsitletavad töötanud justiitsministeeriumis keskmiselt

6,7 aastat. Selgub, et justiitsministeeriumi asjatundjatel on pikk erialane tööstaaž ja kompetentsus. Politseinikud on ametikohal töötatud aja jooksul (keskmiselt kaks aastat) õppinud valdkonna probleeme tundma ning suudavad lahendusi “värske pilguga” välja pakkuda.

3.2.2. Arestimajas kinnipeetavad

Küsitletud Justiitsministeeriumi vanglate osakonna esindaja ja vanglajuhtide vastused selles osas, milliseid kinnipeetavaid on kohustatud vastu võtma nii arestimaja kui vangla, olid sarnased. Justiitsministeeriumi vanglate osakonna esindaja vastas selliselt:

“Vahistatud on see kategooria, keda on pädevad vastu võtma nii vanglad kui arestimajad. Justiitsministri määruses Täitmisplaan on sätestatud, milliseid vahistatuid on pädev vastu võtma Tallinna ja milliseid Tartu vangla (vaid nendes hoitakse vahistatuid). Seda, kas konkreetne vahistatu peaks olema Tallinna vanglas või hoopis Põhja PP arestimajas, ei sätesta ükski õigusakt. Isikute paigutamine toimub arestimaja ja vangla koostöös.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 15. veebruar 2007)

Janec Leppik vastas järgnevalt:

“Lühiajalist vangistust võib kanda nii arestimajades kui ka vanglates. Kinnipeetavate paigutus toimub täitmisplaanil alusel.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 14. veebruar 2007)

Küsitletute vastustest võib järeldada, et eraldi spetsiifiliste kinnipeetuliikidega tegelevad vastanute sihtgrupid omavad piisavalt informatsiooni oma töövaldkonnas kinnipeetavate kategooriate kohta. Samas aga muudel alustel arestimajas kinnipeetuliikide kohta on informeeritus väiksem.

3.2.3. Vanglasüsteemi reformi mõju

Küsitletud Justiitsministeeriumi vanglate osakonna esindaja ja vanglajuhtide vastused selles osas, kas vanglareformid avaldavad mõju politsei arestimajade täituvusele, erinesid oluliselt üksteisest. Justiitsministeeriumi vanglate osakonna esindaja väitis järgmist:

“Loomulikult avaldab vanglakohtade vähendamine mõju nii arestimajadele kui ka vanglatele endile. Kui vanglasüsteemist kaob teatud arv kinnipeetavatele ette nähtud kohti, kuid samal ajal kinnipeetavate arv ei lange ning uusi kohti juurde ei looda, siis see toob endaga kaasa selle, et kinnipeetavad võivad asuda vahistatutele ettenähtud kohtade peal ning vahistatute kohtade arv väheneb, mistõttu arestimaja ei saa kõiki vahistatuid (või vähemasti võrreldes eelneva olukorraga samal hulgal) vanglasse tuua.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 15. veebruar 2007)

Andres Kurg aga oli seisukohal, et arestimaja täituvusele vanglasüsteemi reformid mõju ei avalda. Arestimaja täituvuse mõjutajana tõi ta välja ühiskonna õiguskorra seisundi ning korrakaitseametite töö tõhususe:

“Kindlasti mitte. Kinnipeetavate isikute koguarv Eestis sõltub üldisest ühiskonnas valitsevast korrast/korruptusest ja uurimisasutuste (politsei, maksu- ja tolliameti; piirivalve, prokuratuuri jne) töö mahust ning efektiivsusest. Ja mõju avaldab see kõikidele (Tartu ja Tallinna vangla, kõik arestimajad) kinnipidamise kohtade üle Eesti.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 13. veebruar 2007)

Küsitletud politseivälise kriminaalmenetluse esindajad ja politseinikud olid mõju osas samuti erinevatel arvamustel. Marko Ratt oli järgmisel seisukohal:

“Arestimaja ülerahvastatud, pole tagatud kinnipeetavatele normaalsed olmetingimused.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 12. veebruar 2007)

Kalev Mõtus aga leidis, et olulist mõju ei avalda:

“Ilmselt olulist mõju ei avalda.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 14. veebruar 2007)

Samuti eitas otsest mõju kriminaalpolitsei esindaja Kuido Puks:

“/.../ ei mõjuta politsei arestimajade täituvust /.../”. (E- maili kirjaga saadetud vastus 19. aprill 2007)

Politseiprefektuuri kohtutes väärteomenetluses esindav Hannes Küünarpuu oli aga arvamusel, et mõju on siiski olemas:

“Avaldab mõju, põhjustab ületäituvust.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 28. märts 2007)

Võib arvata, et üks põhjustest, miks küsitletavad jäid eriarvamusele, on selles, et töö autor viis aja puudusel intervjuud valdavalt läbi e-kirja teel. See aga ei võimalda küsimuse/vastuse ületäpsustamist. See näitab, et järgmises uurimistöös on otstarbekas teha intervjuud *näost-näkku*. Lahknevusest saab järeldada koostööpartnerite teavitamise vajadust süsteemist, kus vanglasse toimetatakse kinnipeetud reeglina vaid arestimaja kaudu ja kohtade olemasolul vanglates.

3.2.4. Arestimaja kinnipidamistingimused võrdluses vanglaga

Küsitletud Justiitsministeeriumi vanglate osakonna esindaja ja vanglajuhtide vastused küsimusele, millised on erinevused kinnipeetava jaoks kinnipidamistingimustes politsei arestimajas võrdluses Tallinna vanglaga olid erinevad. Justiitsministeeriumi vanglate osakonna esindaja tõi välja järgmised erinevused:

“Kinnipeetu, kes VangS mõttes on süüdimõistetud, jaoks erineb see, et nad ei saa päeval vabalt osakonna piires ringi liikuda; neile ei võimaldata pikaajalisi kokkusaamisi. Minu teada ei võimalda Tallinna arestimaja ka jalutuskäike vabas õhus – seda nii vahistatutele kui ka kinnipeetavatele. Kaupluse küllastamist ei võimaldata. Spordiga tegelemist ei võimaldata. Raamatukogu puudub. Psühholoogi ja sotsiaaltöötaja teenust ei pakuta.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 15. veebruar 2007)

Janec Leppik vastas järgmiselt:

“Tallinna vanglas on ööpäevane meditsiiniline valve ja paremad võimalused kinnipeetava isoleerimiseks.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 14. veebruar 2007)

Andres Kurg oli seisukohal, et kinnipidamistingimused ei tohiks erineda:

“Seaduse järgi ei tohiks erineda. Tegelikult olukorra kirjeldamisega läheks pikemalt. Minu arvamusega ei ole siis midagi pistmist, küsimus on riigi poolt seaduse täitmise kohta. Pigem on tegemist kusagil kellegi poolt tegemata jäänud tööga. Loodan, et peagi kinnipidamistingimused paranevad ka arestimajas st. loodan, et need viiakse kiiremas korras kooskõlla kehtiva seadusandlusega.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 13. veebruar 2007)

Küsitletud politseivälise kriminaalmenetluse esindajate ja politseinike arvamused oli sarnased vanglaekspertide poolt öelduga. Marko Ratt loetles vangla eelistingimustena:

“Kinnipeetaval on vanglas vabamad olmetingimused, pesemisvõimalused, jalutamised, poe võimalus, telefoni võimalus.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 12. veebruar 2007)

Kalev Mõtus pakkus vangla eelistingimusteks:

“Meditsiiniline abi, jalutuskäigud, kirjavahetus, pesemistingimused, jälitustoimingud kinnipeetu suhtes (ise kinnipeetu seda ei tea), menetlustoimingute sagedus.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 14. veebruar 2007)

Kuido Puks vastas küsimusele järgnevalt:

“Arestimajas on kinnipeetavad 2-3 kaupa kambriks, eeluurimisvanglas on nad kuni 6-kesi kambriks.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 19. aprill 2007)

Rainis Sinikas võrdles kinnipidamistingimusi selliselt:

“Arestimajas on väikesemad kambriks, vanglas on võimalik päevas üks tund jalutada. Arestimajas seda teenust kõigile ei ole võimalik pakkuda.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 17. aprill 2007)

Hannes Küünarpuu tõi välja vangla eelistingimustena:

“Vanglas on tingimused teised: jalutamise võimalus, õppimise võimalus, raamatukogu, ajalehed jne.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 28. märts 2007)

Siinkohal tuleb märkida, et kõigil küsitletud sihtgruppide esindajatel on õigus, sest VangS põhjal tõepoolest ei tohiks kinnipidamistingimused arestimajas erineda vanglate omadest. Teadaolevalt erinevad kinnipidamistingimused oluliselt ka erinevates vanglates, näiteks Tartu, Tallinna või laagertüüpi Murru vanglas. Arestimajade ehituslik teostus tugineb lühiajalisele isikute kinnipidamisele, vaid vanglate põhitegevuses kajastub kinnipeetu suunamine õiguskaualekäitumisele kestvama kinnipidamise tingimustes, millised peavadki ilmselt arestimajade tingimustest paremad olema.

3.2.5. Väärteoarestide kandmise võimaluste puudumise mõju

Küsitletud Justiitsministeeriumi sihtgrupi esindajate poolt antud vastused väärteoarestide kandmise võimaluste puudumise kohta olid erinevad. Justiitsministeeriumi vanglate osakonna esindaja oli seisukohal, et rikkujatel tekib karistamatuse tunne ja kannatab kohtute autoriteet:

“Loomulikult avaldab see mõju: isikutel võib tekkida karistamatuse tunne. Potentsiaalsed rikkujad võivad kergemini väärtegeusid toime panna, kuna nad teavad, et aresti kandma ei pea. Kohtute autoriteet langeb, kuna nende tehtud otsuseid ei täideta.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 15. veebruar 2007)

Janec Leppik juhtis tähelepanu, et karistuse möödapääsmatus on õiguskorra tagamise ja riigi autoriteedi säilimise seisukohalt üks olulisemaid printsiipe:

“Karistuse möödapääsmatus on õiguskorra tagamise ja riigi autoriteedi säilimise seisukohalt üks olulisemaid printsiipe, mis mõjutab otseselt kodanike õiglus- ja turvatunnet.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 14. veebruar 2007)

Andres Kurg aga oli seisukohal, et preventiivsuse seisukohalt mõjub siiski enam süüdlase tabamine ja karistuse määramine kui karistuse kandmine:

“Usun, et Eesti ühiskonnale (just kriminaalpreventsiooniliselt) avaldavad märksa olulisemad asjad mõju, kui aresti kui ühe karistuse liigi täitmata jätmine. Karistus oma olemuselt on määratud ja ning olenemata karistuse rangusest või kandmisest mõjub preventiivsuse seisukohalt siiski süüdlase tabamine ja karistuse määramine kui karistuse kandmine.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 13. veebruar 2007)

Küsitletud politseivälise kriminaalmenetluse esindajad ja politseinikud olid selles küsimuses ühisel arvamusel. Marko Ratt väitis, et läheb kaduma karistuse põhimõte:

“Läheb kaduma õiglase, vältimatu ja kohese karistuse põhimõte.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 12. veebruar 2007)

Kalev Mõtus leidis, et ei toimi karistuspoliitiliselt seatud eesmärk:

“Avaldab suurt mõju. Arest ei kannu selleläbi oma karistuspoliitiliselt seatud eesmärki.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 14. veebruar 2007)

Kuido Puks vastas, et tekib karistamatuse tunne:

“Avaldab mõju. Isikutel tekib karistamatuse tunne ja kui isikud ei kannu karistust, siis nad võivad sooritada uusi väärtegeusid.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 19. aprill 2007)

Rainis Sinikas kordas samuti, et tekib karistamatuse tunne:

“Tekib karistamatuse tunne. Teades, et palun määrake arest, ma sinna nagunii minema ei pea.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 17. märts 2007)

Hannes Küünarpuu lisas, et väärteoarestide kandmise võimaluste puudumine näitab riigi haldussuutmatust:

“Avaldab mõju, tekib karistamatuse tunne ja näitab riigi haldussuutmatust /.../” (E- maili kirjaga saadetud vastus 28. märts 2007)

Arestimaja töövaldkonda koordineeriva Politseiameti politseitöö osakonna kriminaal- ja korrakaitsetalituse komissari Meelis Smitt'i hinnangul väärteo korduvaid sooritajaid aresti kandmise võimaluse puudumine õiguskulekamaks ei muuda:

“/.../ väärteo korduvaid sooritajaid see õiguskulekamaks ei muuda. Sellise olukorra kestmine tõstab politseis kindlasti töökoormust.” (vahetu intervjuu vastus 15. mai 2007)

Põhja Politseiprefektuuri korrakaitseosakonna arestimaja juht vanemkomissar Leo Ehiloo vastas praktiliste kogemuste põhjal samuti, et tekib karistamatuse tunne:

“Tekib karistamatuse tunne kogu ühiskonnas. Igäiks võib varastada aga karistust ei järgne. Väärteoaresti määratud kohtunikud sageli helistavad, on ärritatud ja nõutud, et arestimajas ei täideta nende poolt mõistetud väärteoareste.” (vahetu intervjuu vastus 10. mai 2007)

Seega arvab enamus küsitletutest, et riigivõimu autoriteet väheneb, kui karistusi ei pöörata õigeaegselt täitmisele.

3.2.6. Täiendavad võimalused arestimajas nii uurimisasutuste töö kui ka kohtuotsuste täitmise tagamiseks

Kõikidele küsitletutele esitati küsimus täiendavate võimaluste leidmise kohta arestimajas.

Justiitsministeeriumi vanglate osakonna esindaja oli seisukohal, et koostööd tuleb jätkata:

“Eks need võimalused peab arestimaja ikka ise leidma; lihtsalt tuleb jätkata koostööd teiste arestimajade ja Tallinna vanglaga. Kui Tallinna vanglas oleks tühje kohti, siis ei oleks Põhja Politseiprefektuuri arestimaja ka ülerahvastatud.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 15. veebruar 2007)

Janec Leppik väitis järgmist:

“Mul ei ole põhjust kahelda arestimaja töötajate pädevuses, seega tuleb lahendusi otsida kuskilt mujalt – sealt kus otsustatakse prioriteetide ja nende täitmiseks vajalike ressursside üle.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 14. veebruar 2007)

Andres Kurg vastas järgnevalt:

“/.../ sellise riigiasutuse töö nagu arestimaja kinnipidamise kohana on kõik väga täpselt reguleeritud ning mingeid “uusi võimalusi” otsida seaduste täitmisel on õigusriigile mitteomane. Ühe viimase näitena võin tuua näiteks minu poolt arestimajade tarbeks 12.02.2007 edastatud Vangistusseaduse ja Vangla sisekorraeskirjade muudatuste ja seletuskirjade edastamise eesmärgiga, et arestimaja tegutsemine oleks võimalikult seadusepärane ega tekiks erinevaid seadusesätete tõlgendusi arestimaja ja vangla vahel.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 13. veebruar 2007)

Marko Ratt pakkus välja järgneva mõtte:

“Kohtuotsuste, mis puudutavad aresti, puhul võiks olla ka alternatiivne võimalus. Võiks rakendada ühiskondlikku kasulikku tööd.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 12. veebruar 2007)

Kalev Mõtus tegi ettepaneku:

“Võimalusi on mitmeid. Üks võimalus on arestimaja laiendamine. Isiklikult olen juba varem teinud ettepanekuid väärteoaresti kandmiseks ja arestide laiendamiseks näiteks narkoväärtegude eest eraldi arestimaja kasutuselevõtu.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 14. veebruar 2007)

Kuido Puks vastas järgnevalt:

“Kui valmib kainestusmaja ning 2010. aastal uus Tallinna vangla Maardus, on tõenäosus, et praegune olukord normaliseerub.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 19. aprill 2007)

Rainis Sinikas oli seisukohal:

“1. Tuleb luua Tallinnasse kainestusmaja. 2. Suurendada arestimaja. NB! Ma arvan, et probleem langeb ära kui valmib Maardu vangla, mille juurde tuleb ka arestimaja.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 17. märts 2007)

Seega näevad küsitletud probleemile lahendusi eelkõige arestimaja laiendamises ning uue Maardu vangla rajamises. See näitab autori arvates kriminaal- ja karistuspoliitika õigsust.

Võimaluste otsimine arestimaja tasandil on toimunud esmaselt Põhja Politseiprefektuuri juhtkonna igapäevases informeerimises arestimaja probleemidest koos lahendustepanekute tegemisega. Neist vähemahulisemad on seotud üksikute probleemsete või eraldipaigutamist vajavate kinnipeetute ümberpaigutuseks kokkulepete saavutamise ja ressursside või tegevuse ümberkorraldamise taotlustega jne. Korrakaitseosakonna kaudu on suheldud ja peetud kirjavahetust Justiitsministeeriumi vanglate osakonna ja Politseiametiga, esitatud taotlusi vahistatute täiendavaks vastuvõtuks vanglatesse, selleks, et arestimaja suudaks väärteloarste nõuetekohaselt täita.

Täiendavate võimaluste kohta lisas Politseiametis arestimajade tööd koordineeriv Meelis Smitt järgmist:

“/.../ Üks perspektiiv olukorra leevenduseks realiseerub politsei jaoks alates 01. jaanuarist 2009. vangistusseaduse muutuse jõustumisega, kui politsei arestimajas lõppeb lühiajalise (kuni 3 kuud) vangistuse kandmine. Võib ju küsida, et miks see varem ei ole realiseerunud, kuid tegelikkuses on antud muudatus seoses Jõhvis Viru vangla valmimisega. Muudatuse jõustumise kuupäeva määramisel võttis Vabariigi Valitsus vastu siin põhimõttelise seisukoha. Üks suund mida Siseministeeriumiga koostöös arutatud on see, et politsei arestimajades hoitakse vahialuseid ainult aktiivse menetlushuvi perioodil. Siin on see teoorias ressursi jaotamise küsimus /.../.” (vahetu intervjuu vastus 15. mai 2007)

Põhja Politseiprefektuuri arestimaja juht Leo Ehiloo meenutas Tallinna vanglas töötamist järgnevalt:

“/.../ Aastal 1995 täideti Eesti vanglates ka haldusaresti ja väljasaadetavate kinnipidamist. Arvan, et koostööd on tehtud vähe. Eriolukordadeks ettevalmistusel nagu võõrriigi juhtide visiit või Pronksõduri sündmuste eel suudeti ministeeriumite kokkuleppel arestimajast vanglatesse viia kõik vahistatud ja isegi lühiajalise vangistuse kandjad, keda Tallinna vangla eelnevalt mingil tingimusel vastu võtma ei ole nõustunud.” (vahetu intervjuu vastus 10. mai 2007)

3.2.7. Lahendused arestimaja ületäidetuse vähendamiseks koostöös vanglaga

Küsitletud Justiitsministeeriumi sihtgrupi esindajate poolt antud vastused koostöö osas olid sarnased. Justiitsministeeriumi vanglate osakonna esindaja näeb lahendusena uue tingimisi vabastamise korra rakendamist, mis toob kaasa kinnipeetavate arvu vähenemise:

“/.../ vanglasüsteem ei saa enne juurde vanglakohti, kui alles Viru vangla valmimisel. Loodetavasti väheneb käesoleval aastal kinnipeetavate arv seoses uue tingimisi vabastamise korraga ning seetõttu tekib vanglas kohti ka vahistatute jaoks, mistõttu saab probleemsematest arestimajadest vahistatuid ära tuua.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 15. veebruar 2007)

Janec Leppik vastas järgnevalt:

“/.../ Eriolist arenguruumi ei ole, sest vanglad on samuti ülekoormatud.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 14. veebruar 2007)

Andres Kurg oli seisukohal, et lühiajaliselt ettevõetud meetmel on lühiajaline tagajärg:

“Arestimajade ja vanglate ületäituvust ei saa hetkeolukorda arvestades muuta ükskõik kui efektiivse koostöö raames. Igasugusel lühiajaliselt ettevõetud meetmel on lühiajaline tagajärg./.../” (E- maili kirjaga saadetud vastus 13. veebruar 2007)

Küsitletud politseivälise kriminaalmenetluse esindajad ja politseinikud vastasid koostöö osas lühidalt. Marko Ratt:

“Uus arestimaja.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 12.02.2007)

Kalev Mõtus:

“Ilmselt erilisi võimalusi ei ole, sest ka vanglad on väidetavalt täis.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 14. veebruar 2007)

Kuido Puks:

“Mõlemad osapooled peavad üksteise suhtes väljendama heatahtlikkust.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 14. veebruar 2007)

Rainis Sinikas:

“Enne kui vanglad ja arestimaja ühe ministeeriumi alluvuses pole ei muutu midagi st. kõik võitlevad enda eest.” (E- maili kirjaga saadetud vastus 17. märts 2007)

Meelis Smitt tõdes järgmist:

“Millises haldusalas politsei oma ülesannetega asub on selgelt poliitilise otsuse küsimus /.../.” (vahetu intervjuu vastus 15. mai 2007)

Põhja Politseiprefektuuri arestimaja juht Leo Ehiloo oli seisukohal, et arestimajas peaks toimuma vaid ajutine kinnipidamine ja igasugust karistuste täideviimist tuleks teostada vanglates:

“Mõistlik oleks igasugune karistuse täideviimine teostada vanglates, arestimajas toimuks vaid ajutine kinnipidamine menetluse läbiviimise huvides.” (vahetu intervjuu vastus 10. mai 2007)

Seega selgub, et arestimaja ja vanglate koostöös ei esine otseseid probleeme. Efektivsemad on pikemaajalised ja rahamahukad lahendused: uute kambertüüpi vanglate ehitamine, kinnipeetavate üldarvu vähendamine jmt. Töö autori arvates on otstarbekas kaaluda arestimajade üleandmist Siseministeeriumi haldusest Justiitsministeeriumi haldusalasse. See võimaldaks olemasolevaid ressursse tõhusamalt kasutada, tagada kinnipeetavatele inimväärsed tingimused ning parandaks Eesti kui õigusriigi mainet.

KOKKUVÕTE

Eesti ühiskonnas toimunud muudatused ja ühinemine Euroopa Liidu õigussüsteemiga on muutnud riigi kriminaal- ja karistuspoliitikat. 2004. aastal püstitati eesmärk vähendada karistust kandvate süüdimõistetute hulka laagertüüpi vanglates. Kuna uue kambertüüpi vangla ehitamine on väga kulukas, vähendati vanglate ning kinnipeetavate arvu. Uurimustöös vaadeldi, millised probleemid on seotud arestimaja ületätuvusega ning mis on nende põhjuseks.

Uurimusest selgus õiguskantsleri seisukoht, et arestimajade olukorra parandamiseks tuleb luua süsteemne tegevuskava ning tagada vajalikud investeeringud. Politsei haldussuutlikkust tõstab, kui ta täidab ainult omaseid ülesandeid. Teine funktsioon, kohtute määratud karistuse täitmine, on otstarbekam teostada Justiitsministeeriumile alluvas kinnipidamisasutuses.

Eesti kinnipidamisasutuste tingimusi kontrollinud CPT komisjon on rõhutanud oma raportites põhimõtet - isikute kinnipidamine politseis saab olla võrdlemisi lühiajaline, kuna kinnipidamistingimused pole võrreldavad vanglatega.

Töö autor intervjueris kümnet spetsialisti: kolme justiitsministeeriumi vanglaeksperti, maksu- ja tolliameti ning piirivalveameti eksperti ja viite politseiametnikku. Võtmeisikud toovad välja, et vangla ja arestimaja võivad mõlemad vastu võtta vahistatuid. Kinnipeetavad paigutatakse vanglasse täitmisplaani alusel. Kui vanglas on süüdimõistetuid palju, väheneb selle võrra vahistatute vastuvõtmine. See suurendab nende arvu arestimajas. Ületätuvus mõjutab arestimaja suutlikkust viia täide väärteoaresti.

Kinnipidamistingimused arestimajas erinevad vanglast peamiselt jalutus- ja sportimisvõimaluse, raamatulaenutuse, õppimisvõimaluste, pikaajaliste kokkusaamiste, poekülastuste, telefonikõnede, ööpäevase meditsiinilise järelevalve, psühholoogi ja sotsiaaltöötaja teenuse puudumise tõttu. Arestimaja kambrid on väiksemad (kaks kuni kolm kinnipeetavat), kui vanglas (kuni kuus kinnipeetavat).

Enamus küsitletutest arvas, et riigivõimu autoriteet väheneb, kui arestimaja ületäidetuse tõttu väärteoarestide täitmisele ei pöörata. Samas toodi välja, et ületäidetuse põhjuseks pole mitte kehv koostöö justiits- ja siseministeeriumi ning nende allasutuste vahel.

Pigem on see seotud vajadusega teha pikaajaliselt suuri investeeringuid: ehitada uusi vanglaid ja laiendada arestimaju.

Vanglareformi mõju välja selgitamisel arestimaja ületätuvusele jäid küsitletud eriarvamusele. Vastused lahknesid nii mõju olemasolu tõdemise kui selle ulatuse suhtes. Autor märgib, et üks põhjusi võib olla intervjuerimismeetodis: aja puudusel viidi läbi e- kirjaga küsitlus. Näost-näku tehtud intervjuud annavad parema võimaluse küsimuse täpsustamiseks ja vastustes esineva vastuolude väljaselgitamiseks. Seda võib arvestada edaspidise uurimistöö läbiviimisel.

Seega ei leidnud autori esialgne hüpotees kinnitust.

Lõputöö autor teeb ettepaneku muuta VangS § 90 lg 2 sõnastust, kuna see annab liiga laia tõlgenduse vahistatute paigutamiseks. Eelvangistuse kandmine on otstarbekam kinnise vangla eelvangistusosakonnas, mitte arestimajas. Samuti on vaja muuta VangS § 85 lg 1 aresti kandmise koha osas, sest karistuse täideviimine peab toimuma vanglas.

Töö autor soovib Põhja Politseiprefektuuri juhtkonnal pöörata tähelepanu sisemistele töökorralduslikele meetmetele (Lõuna Politseiprefektuuri näitel) leevendamaks arestimaja ületätuvust.

Autori arvates väärrib kaalumist ja edasiarendamist arestimajade üleandmise idee Siseministeriumi haldusest Justiitsministeriumi haldusalasse. See võimaldab olemasolevaid ressursse tõhusamalt kasutada ja tagada kinnipeetavatele inimväärsed tingimused ning parandab Eesti kui õigusriigi mainet.

Autor leiab, et edaspidi väärivad uurimist järgmised teemad: 1) milline on kriminaal- ja karistuspoliitika mõju arestimaja ületätuvusele; 2) milline on arestimaja ületäidetuse tõttu kandmata jäävate väärteoarestide mõju riigivõimu ja õigussüsteemi mainele.

SUMMARY

The final paper on “The Cooperation of Ministry of Justice and Ministry of Internal Affairs and Their Divisions in Avoiding Overcrowding of House of Detention in the Example of Põhja Police Prefecture” is a study on prison reforms and their effect on the overcrowding of house of detention.

The paper has three parts and is written in Estonian on 40 pages. The author has used 8 literary sources, 22 legislations and 16 Internet sources.

The keywords of the final paper were: overcrowding of house of detention, detention conditions, human rights, misdemeanour detention, prison reform and cooperation.

The aim of the final paper was to examine the circumstances causing the overcrowding of house of detention of Põhja Police Prefecture and to bring out the main problems in this area. In order to achieve the aim the author analyses the statistical data of house of detention overcrowding, the legal and organisational problems involved and the effect on society.

To carry out the survey 10 interviews were carried out with the specialists of the Prison Department of Ministry of Justice, Tallinn Prison, Harku Prison, Information Department of Border Guard Administration, Investigation Department of Estonian Tax and Customs Board and with the policemen of Police Board and Põhja Police Prefecture. Different cooperation partners were questioned to get expert assessment on the causes and extent of house of detention overcrowding and on the problems involved as well as to find possible solutions.

As a result the problems related to house of detention overcrowding are worded, possible solutions found and recommendations given.

The subject is novel and current, for misdemeanour detentions that are not carried out and expire due to the overcrowding of house of detention undermine the authority of legal system and the concept of punishment.

The practical benefit of the study lies in the fact that the police management, courts and prisons as well as the Ministry of Justice and Internal Affairs get feedback about the measures to prevent the overcrowding of houses of detention.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Viidatud kirjandus

1. Ginter, J., Kruusamäe, M., Sootak, J. 2004. Eesti karistuspoliitika: vabadusekaotuslikud karistused. Üleminek totalitaarriiklikust karistusõigusest õigusriiklikku karistusõigusesse. Tallinn: Juura.
2. Jaanimägi, K. 2004. Politsei sisemise rahu tagajana. - *Juridica*, 7, 452-460.
3. Kohtuministeriumi kodifikatsiooni osakond. 1926. Vangimajade kodukord. Tallinn: Tallinna Keskvangimaja trükikoda.
4. Laine, M., 1997. Sissejuhatus kriminoloogiasse ja hälbiva käitumise sotsioloogiasse. Tallinn: Eesti Riigikaitse Akadeemia.
5. Sootak, J., Pikamäe, P. 2001. Kriminaaltäitevõigus. Tallinn: Õigusinstituut.
6. Sootak, J., Pikamäe, P. 2004. Karistusseadustik: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura.
7. Truuväli, E.-J. 2002. Eesti Vabariigi põhiseadus: kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura.
8. Vangimajade Valitsus. 1935. Vangistusasutiste kodukord. Tallinn: Tallinna Keskvangla trükikoda.

Viidatud õigusaktid

1. Arestimaja ehitustehnilised nõuded. Politseipeadirektori 25.04.2001. käskkiri nr 82.
2. Arestimaja sisekorraeeskiri., Siseministri määrus 01.12.2000. nr 71- RTL 2000, 125, 2009, RTL 2003, 99, 1490.
3. Arestimaja tööjuhend. Politseipeadirektori 15.05.2002. käskkiri nr 101.
4. Eesti Vabariigi põhiseadus. 28.06.1992.- RT 1992, 26, 349, RT I 2003, 64, 429.
5. Euroopa Inimõiguste ja Põhivabaduste Kaitse Konventsioon. 04.11.1950.- RT II, 1996, 11, 34.
6. Justiitsministeeriumi arengukava kuni aastani 2011. Justiitsministri 30.01.2007. käskkiri nr 20.
7. Karistusseadustik. 06.06.2001.- RT I 2001, 61, 364, RT I 2007, 13, 69.
8. Kriminaalkoodeks. 07.05.1992.- RT 1992, 20, 288.
9. Kriminaalmenetluse seadustik. 12.02.2003.- RT I 2003, 27, 166, RT I 2007, 12, 66.

10. Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt. 16.12.1966.- RT II 1993, 10,
11. Konvoitegevuse juhend. Politseipeadirektori 07.01.2003. käskkiri nr 6.
12. Rahvatervise seadus. 14.06.1995.- RT I 1995, 57, 978, RT I 2007, 1, 1.
13. Piinamise ning muude julmade, ebainimlike või inimväärikust alandavate kohtlemis- ja karistamisviiside vastane konventsioon. 10.12.1984.- RT II 1994, 14/15, 44.
14. Politseiseadus. 20.09.1990.- RT 1990, 10, 113, RT I 2006, 21, 162.
15. Siseministeriumi valitsemisala arengukava aastateks 2007-2010. Siseministri 14.03.2006. käskkiri. nr 113.
16. Tervishoiuteenuste korraldamise seadus. 09.05.2001.- RT I 2001, 50, 284, RT I 2006, 58, 439.
17. Täitemenetluse seadustik. 21.06.1993.- RT I 1993, 49, 693.
18. Täitmisplaan. Justiitsministri 29.11.2000. määrus nr 55- RTL 2000, 126, 2016, RTL 2006, 80, 1485.
19. Vangistusseadus. 14.06.2000.- RT I 2000, 58, 376, RT I 2006, 63, 466.
20. Vangistusseaduse ja kriminaalmenetluse seaduse muutmise seadus. 13.12.2006.- RT I, 29.12.2006, 63, 466.
21. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadus. 21.10.1998.- RT I 1998, 98/99, 1575, RT I 2007, 9, 44.
22. Väärteomenetluse seadustik. 22.05.2002.- RT I 2002, 50, 313, RT I 2007, 13, 69.

Viidatud internetimaterjalid

1. Euroopa Inimõiguste Kohus. Kohtuotsus 16.09.1996. Akdivar ja teised versus Türgi.
http://www.coe.ee/files/en_trykised%20eesti_keeles/inimoigused/7.4.4_8_kohtulahend.html 20.04.2007
2. Euroopa Nõukogu, Ministrite Komitee 1987. Soovitus liikmesriikidele R (87) 3. Euroopa vanglareeglistik. Vangide kohtlemise standardmiinimumreeglite parandatud versioon.
http://www.coe.ee/files2/euroopa_nk_docs/soovitused/vanglareeglistiku.html 04.02.2007

3. Euroopa Nõukogu. Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee. CPT standardid: üldaruannete osatekstitid.
<http://www.cpt.coe.int/lang/est/est-standards.doc> 23.01.2007
4. Justiitsministeerium. Eesti vanglasüsteemi ja kriminaalhoolduse aastaraamat 2006.
http://www.vangla.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=27818/aastaraamat_2006_kodulehele.pdf 10.04.2007
5. Justiitsministeerium. “Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2010”, 2004 aasta täitmise aruanne.
http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=18124/Kriminaalpoliitika+arengusuundade+aastani+2010_+2004.a.+t%E4itmise+aruanne.pdf 10.04.2007
6. Justiitsministeerium. “Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2010”, ettekanne elluviimisest ja kuritegevusest 2005. aastal.
[http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=20075/\(Kriminaalpoliitika+2005.aasta+_374levaade+13.02.2006\).pdf](http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=20075/(Kriminaalpoliitika+2005.aasta+_374levaade+13.02.2006).pdf) 23.01.2007
7. Justiitsministeerium, Kriminaalpoliitika osakond. 2007. Ülevaade kriminaalpoliitika arengusuundadest 2006 aastal Riigikogule.
<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=27622/%DClevaade+kriminaalpoliitikast+2006.pdf> 10.04.2007
8. Justiitsministeerium, Kohtute osakond, Kohtuhaldustalitus 2007. Kohtute statistika 2004 – 2006.
<http://www.kohus.ee/10925> 17.03.2007
9. Rahandusministeerium. 2005. Riigieelarve seaduse eelnõu seletuskiri 2006.
<http://www.fin.ee/?id=12081> 10.04.2007
10. Rahandusministeerium. 2006. Riigieelarve seaduse eelnõu seletuskiri 2007.
<http://www.fin.ee/?id=16088> 25.04.2007
11. Rahandusministeerium. 2005. Riigieelarve strateegia 2006 – 2009.
<http://www.fin.ee/?id=12646> 10.04.2007
12. Rahandusministeerium. 2006. Riigieelarve strateegia 2007 – 2010.
<http://www.fin.ee/res2007> 25.04.2007
13. Siseministeerium. 2007. Siseministeeriumi valitsemisala arengukava projekt aastateks 2008-2011.
<http://www.siseministeerium.ee/30265> 16.04.2007

14. Õiguskantsleri Kantselei. 2004. Õiguskantsleri 2003-2004 tegevuse ülevaade.
<http://www.oiguskantsler.ee/files/11.pdf> 10.04.2007
15. Õiguskantsleri Kantselei. 2005. Õiguskantsleri 2004. aasta tegevuse ülevaade.
<http://www.oiguskantsler.ee/files/12.pdf> 10.04.2007
16. Õiguskantsleri Kantselei.2006. Õiguskantsleri 2005. aasta tegevuse ülevaade.
<http://www.oiguskantsler.ee/files/130.pdf> 23.01.2007

LISAD

Lisa 1. Kinnipeetute vangimajja vastuvõtmine 1926. aasta vangimajade kodukorra alusel

Kohtuministeeriumi kodifikatsiooniosakonn poolt 1926. aastal välja antud Vangimajade kodukorra II jao Vangimaja sisemine kord I peatükk § 81

Vangimajja võetakse vastu neid:

- 1) kes on kohtu või eeluurimise eest kõrvale hoidmise takistamiseks vahi alla võetud;
- 2) kes on seadusjõusse astunud kohtuotsusega mõistetud aresti, vangimajja (türmi), kindlusse, vangiroodu, parandusmajja või sunnitööle;
- 3) kes on seadusega selleks volitatud valitsusvõimu korraldusega mõistetud aresti või vangimajja (türmi) või interneeritud kuni maalt välja saatmiseni või välisriigile väljaandmiseni või kätte näidatud elukohta asetamiseni;
- 4) keda ühest vangimajast teise viimisel või kohtu- või kaitseväge võimude nõudmise peale peetakse edasisaatmise ootel tuleb ajutiselt vangimajas kinni pidada;
- 5) kes on kohtuotsusega vahi alla võetud kui maksujõuetu võlgnik.

Peale selle võetakse vangimajja vastu:

- a. allealisi, kes on kohtuvõimude korraldusel tõkke abinõuna vahi alla võetud või kes on seadusejõusse astunud kohtuotsusega mõistetud erilise kasvatus-parandusasutuse puudumisel vangimaja juures seatud eriosakonda, kui sarnane osakond või ruum nende jaoks on vangimajas sisse seatud;
- b. rinalapsi ühes emaga, kui viimane kuulub vastuvõtmisele käesoleva paragrahvi põhjal.

Naisterahvaid võetakse vastu ainult neisse vangimajadesse, kus on olemas naisosakond.

Lisa 2. Kinnipeetute liigitamine 1926. aasta vangimajade kodukorra alusel

Kohtuministeeriumi kodifikatsiooniosakonn poolt 1926. aastal välja antud Vangimajade kodukorra II jao Vangimaja sisemine kord III peatükk § 93

Vahialused liigitatakse sugu, vanuse, eelkaristuste, kantava karistuse raskuse, hariduse ja iseloomu kohaselt ja paigutatakse üksteisest eraldi kambritesse; peale seda hoitakse, nii palju kui ruumid lubavad, kohtu- või eeluurimisalused eraldi muudest vahialustest ja ühes ja samas süüteo asjas kinnipeetavad kohtu- või eeluurimisalused eraldi üksteisest.

Võimalust mööda tuleb liigitamist ja eraldamist laiendada ka süüteo liikide järele (poliitilised, ametialased, fiskaal süüteod, üleastumised, süüteod võõra vara vastu, süüteod elu vastu jne.).

Eraldi teistest hoitakse ka § 81 p.4 ja 5 all ettenähtud vahialused, samuti ka kindluse või aresti mõistetud.

Õiguste kärpimisega seotud kindluse mõistetud peetakse kinni ühistel alustel türmi mõistetutega ja ilma õiguste kärpimiseta kindluse mõistetud – ühistel alustel arestialustega.

Juhtumusel kui sisse seatud ei ole eraldi ruume alaealiste jaoks, tulevad nad paigutada kambritesse, kus on kõige vanemad ja parema ülespidamisega vahialused.

Vahialused, kes kuuluvad korraga mitme § 81 ettenähtud liigi alla, paigutatakse kõige raskema liigi reshiimi alla, kus juures ühe liigi eesõigused ei tule käsitlusele, kuivõrd nad on vastuolus mõne teise liigi jaoks seatud reshiimi nõuetega, ja kergema liigi erilised kitsendused, mida kõige raskema liigi reshiim ei nõua, lisatakse kõige raskema liigi reshiimi juurde.

Lisa 3. Vangistus- või korrakaitseasutuste pädevus 1935. aastal kohtute poolt määratud karistuste täitmisel

Vangimajade Valitsuse poolt 1935. aastal välja antud Vangistusasutiste kodukorra Vangistuseseadustiku II osas Vangistuslike karistuste täitmise I peatüki Vahialuste vastuvõtmine § 81

Sunnitöökaristus viiakse täidesunnitöömajas, niisuguse asutise puudumisel või seal ruumi puudusel – vangimajades eriosakonnas.

Vangimajakaristus viiakse täide vangimajades.

Mitte üle 14 päeva aresti või aresti rahatrahvi asendamiseks mõistetud kohalikke elanikke, kui nende elukoht on vangimajast üle 25 kilomeetri kaugusel, võidakse karistuse täitmiseks kinni pidada lähemas politsei - arestimajas.

Eelnimetatud arestialuseid peetakse politsei – arestimajades kinni Vangistuseseadustikus ja Vangistuseasutiste kodukorras arestialuste kohta käivate eeskirjade kohaselt

Vangimajade Valitsus tasub politseile käesoleva paragrahvi neljanda lõike alusel kinnipeetavate toitmise kulud vangimajade krediidist eelmise aasta andmetel määratud keskmise vahialuse päevatoidu hinna järgi.

Lisa 4. Eesti vanglates kinni peetud süüdimõistetud ja vahistatud aastate 2004 – 2006 lõikes

Vanglates kinnipeetavad	2004	2005	2006	Muutused
Süüdimõistetud	3221	3469	3386	+248 (2005) -83 (2006)
Vahistatud	1355	1096	1024	-259 (2005) -72 (2006)
Kokku	4575	4565	4410	- 10 (2005) - 155 (2006)

Lisa 5. Justiitsministeeriumi arengukavas aastani 2011 kriminaalpoliitika tegevusvaldkonda puudutavad tegevused ja vahetud tulemused

Püstitatud strateegiline eesmärk:

Vanglate turvalisuse suurendamine

Meede 1:

Kaasaja nõuetele vastavate vanglate loomine (kambertüüpi vanglakohtade ja avavanglakohtade rajamine) ja vangistuse tagamine

Tegevused:

- 1) 2008. a avame Viru vangla
- 2) 2008. a sulgeme Viljandi vangla
- 3) 2007. a liidame Ämari ja Murru vangla
- 4) 2008. a loobume Ämari vangla hoonete kasutamisest
- 5) 2008. a rajame Tartu vanglasse avatud osakonna
- 6) 2010. a liidame Harku vangla Tallinna vanglaga ja 2011. a loobume Harku vangla hoonete kasutamisest
- 7) 2010. a valmistame ette uue Tallinna vangla Maardu asulasse rajamise

Vahetud tulemused:

- 1) Eestisse jääb aastaks 2010 neli vanglat. Tallinna, Tartu ja Viru vangla on regionaalvanglad, Murru vanglas kannavad karistust valdavalt retsidiivsed kinnipeetavad ning Viru vanglas eriti ohtlikud kinnipeetavad
- 2) Alaealised / noored kinnipeetavad hakkavad 2008.a karistust kandma Viru vanglas
- 3) Naissoost kinnipeetavad hakkavad 2010.a karistust kandma Tallinna vanglas
- 4) Peale Viru vangla valmimist on lühiajalise vangistuse kandmine politseilt üle võetud

Vangla	Kinnipeetavate arv seisuga 31.12.2006	Kinnipeetavate arv 2007 II pool	Kinnipeetavate arv 2009 lõpu seisuga	Kinnipeetavate arv 2011 kui on käivitunud Tallinna vangla
Tallinn + haigla	1131	1150	950	1100+ 60 (haigla)
Harku	135	140	140	-
Murru	1487	1445	935	665
Ämari	544	540	-	-
Tartu	926	925	950	950
Pärnu	-	-	-	-
Viljandi	104	100	-	-
Viru	-	-	1025	1025
Kokku	4327	4300	4000	3800

Püstitatud strateegiline eesmärk:

Kinnipeetavate arvu vähendamine

Meede 1:

Vangistuste pikkuste lühendamine

Tegevused:

- 1) Ennetähtaegse vabastamise süsteemi uue korra rakendamine ja muudatuste tulemuslikkuse analüüs
- 2) Kohtute karistuspraktika analüüsimine
- 3) KarS-i eriosa sanktsioonide ülevaatamine
- 4) Ennetähtaegse vabastamise praktika parendamine (koostööpartnerite kaasamine, ametnike spetsialiseerumine)

Vahetud tulemused:

- 1) Kohtuotsuste võrdlev analüüs on läbi viidud (2007)
- 2) Uuring „Vangide arv Eestis 1991-2005 ja selle vähendamise karistusõiguslikud ja kriminoloogilised alused” läbi viidud (2007)
- 3) KarS-i eriosa sanktsioonide revisjon on läbi viidud (2008)
- 4) Ennetähtaegse vabastamise osakaalu kasv kuni 50%-ni

Meede 2:

Vanglakaristuse osakaalu vähendamine

Tegevused:

- 1) Elektroonilise valve rakendamine (2007)
- 2) Lepitusmenetluse rakendamiseks valmisoleku tagamine ja lepitusmenetluse rakendamine (2007)
- 3) Võimaluste loomine narkoravi kohaldamiseks õigusrikkujatele alternatiivkaristusena või mõjutusvahendina (õiguslikud võimalused, ravivajaduse üle otsustamise süsteem, narkoravi kohad)

Vahetud tulemused:

- 1) On loodud võimalused (seadmed, organisatsioon jms) elektroonilise valve kohaldamiseks (2007)
- 2) Kohtutes ja prokuratuuris on valmisolek lepitusmenetluse kohaldamiseks (2007)
- 3) Lepitusmenetlust on kohaldatud 2007 vähemalt 50 juhul
- 4) Narkoravi võimalus alternatiivkaristusena või mõjutusvahendina on tagatud (2007)
- 5) On loodud toimiv süsteem, mis aitab prokuröridel otsustada isiku suhtes narkoravi kohaldamise üle (millist konkreetset ravi isik vajab, kui pikk võiks olla ravi jms)
- 6) Kinnipeetavate isikute arv on arengukava perioodi lõpuks 3800

Lisa 6. Kinnipeetava vanglasse paigutamise üld- ja erandjuhud

Täitmisplaan § 4 ja § 5

Kinnipeetava (vangistuse kandja) vanglatesse paigutamise üldjuhud:

- 1) naissoost kinnipeetav paigutatakse Harku vanglasse;
- 2) meessoost noor kinnipeetav paigutatakse Tallinna vanglasse, Viljandi vanglasse, Murru vanglasse, Tartu vanglasse;
- 3) esimest korda reaalse vangistusega karistatud meessoost kinnipeetav paigutatakse Murru vanglasse, Tallinna vanglasse, Tartu vanglasse;
- 4) vähemalt teist korda reaalse vangistusega karistatud meessoost kinnipeetav paigutatakse Murru vanglasse, Ämari vanglasse või Tartu vanglasse;
- 5) kinnipeetava ümberpaigutamisel kinnisest vanglast avavanglasse paigutatakse ta Murru vangla või Viljandi vangla avavanglaosakonda;
- 6) kohtuistungil toimumisega või menetlustoimingutega seoses võib kinnipeetava paigutada kas Tallinna vanglasse või Tartu vanglasse;
- 7) alaealine meessoost kinnipeetav paigutatakse Viljandi vanglasse.

Kinnipeetava (vangistuse kandja) võib paigutada vanglasse eelnevaid punkte järgimata, kui see on vajalik vangla ülekoormuse tõttu või kinnipeetava julgeoleku huvides või muudel erandlikel asjaoludel. Kinnipeetava paigutamise erandjuhud otsustab Justiitsministeerium.

Lisa 7. Lõuna Politseiprefektuuris arestimajade talituse töökorralduse tagamiseks rakendatud meetmed

Lõuna Politseiprefektuuri politseiprefekti korraldus 06.06.2005. nr LNA4.3-1,4/4 Lõuna Politseiprefektuuri arestimajade talituse efektiivse töökorralduse tagamine

Rakendatud meetmed:

1. Töötati välja ja fikseeriti kõigis regiooni maakondades paiknevate arestimajade ülemate ja kriminaalpolitseiga koostöös arestimajade kambrite struktuur (lühiajaline vangistus, vahialused, arest jne) ning kinnipidamise süsteem (kui palju, keda, kus kinni peetakse).
2. Koostati isikutele, kellele on määratud arest / asenduskaristus või lühiajaline vangistus, karistuse kandmise järjekord ning tagati järjekorra alusel karistuse kandmine.
3. Asetati uurijatele kohustus nõuda etapeerimist teistest vanglatest läbi Tartu vangla.
4. Kasutati ainult erandkorras vahialuste etapeerimist Tartu vanglast arestimajja menetlustoimingute tegemiseks. Uurijatel kooskõlastada kõik etapeerimised prefektuuri üldkoordinaatoriga (politseinõunik).
5. Selgitati välja võimalused ning nõuti pidevalt prefektuuri juhtkonna poolt Tartu vanglalt tingimusi menetlustoimingute läbiviimiseks vanglas.
6. Paigutati võimalikult palju vahistatuid Tartu vanglasse.
7. Vähendati kahtlustatavate arvu arestimajades konkreetsete meetmetega:
  - Mitte paigutada arestimajja formaalseid kahtlustatavaid
  - Lähtuda paigutamisel otstarbekusest, mitte mugavusest
  - Kooskõlastada paigutamine kriminaaltalituste juhiga
8. Kehtestati prefektuurisiseselt kahtlustatavate kinnipidamisperioodiks kuni 24 tundi. (pikendades erandina vaid kriminaaltalituste juhi kooskõlastusel).
9. Politseinõunikul on kohustus pidevalt ja regulaarselt kontrollida vahistatute hoidmise otstarbekust regiooni arestimajades.
10. Vaid erandkorras paigutatakse arestimajja väärtekorras kinnipeetavaid ning mitte üle 24 tunni. Paigutamine tuleb kooskõlastada menetleja poolt talituse juhiga, talituse juhi poolt arestimaja ülemaga.
11. Menetlejal vabastada kinnipeetavad enne 11.00 ning paigutada kinnipeetavad pärast 14.00 arestimajja.

Lisa 8. Harju Maakohtu statistika väärteomenetluse mahu kohta aastatel 2004 - 2006

Harju Maakohus	2004	2005	2006	Märkused
Kaebuste ja väärteoasjade saabumine	1311	3192	3137	Stabiliseerunud
Läbivaadatud väärteoasjad	1678	3345	2295	+1667 (2005) -1050 (2006)
Lahendatud asju kohtuniku kohta	19 Harju Maakohtus 26,7 Tallinna Linnakohtus	40,5 Harju Maakohtus 52,7 Tallinna Linnakohtus	34,8 Ühinenud Harju Maakohtus	

Lisa 9. Lõputöö koostamisel läbiviidud intervjuud

JUSTIITSMINISTEERIUMIST ESINDAJA

Justiitsministeerium, vanglate osakonna karistuse täideviimise talitus

Tööstaaž valdkonnas 12 aastat

Tallinn, 15. veebruar 2007

Küsimus: Kas Te teate, millised eraldihoidmisele kuuluvad kinnipeetavad toimetatakse menetlusseadustike ja vangistusseaduse alusel politsei arestimajja?

Vastus: Jah, tean.

Küsimus: Kas teate, milliseid kinnipeetavaid on kohustatud vastu võtma nii arestimaja kui vangla ja millega reguleeritakse seda, kuhu konkreetne kinnipeetav vastu võetakse?

Vastus: Vahistatud on see kategooria, keda on pädevad vastu võtma nii vanglad kui ka arestimajad. Justiitsministri määruses "Täitmisplaan" on sätestatud, milliseid vahistatuid on pädev vastu võtma Tallinna ja milliseid Tartu vangla (vaid nendes hoitakse vahistatuid). Seda, kas konkreetne vahistatu peaks olema Tallinna vanglas või hoopis Põhja PP arestimajas, ei sätesta ükski õigusakt. Isikute paigutamine toimub arestimaja ja vangla koostöös.

Küsimus: Kas vanglasüsteemi reformid (vanglakohtade vähendamine) avaldavad Teie arvates mõju politsei arestimajade täituvusele? Millist mõju?

Vastus: Loomulikult avaldab vanglakohtade vähendamine mõju nii arestimajadele kui ka vanglatele endile. Kui vanglasüsteemist kaob teatud arv kinnipeetavatele ette nähtud kohti, kuid samal ajal kinnipeetavate arv ei lange ning uusi kohti juurde ei looda, siis see toob endaga kaasa selle, et kinnipeetavad võivad asuda vahistatutele ettenähtud kohtade peal ning vahistatute kohtade arv väheneb, mistõttu arestimaja ei saa kõiki vahistatuid (või vähemasti võrreldes eelneva olukorraga samal hulgal) vanglasse tuua.

Küsimus: Kas oskate arvata, kui palju kinnipeetavaid arvuliselt kokku viibis 2007. aasta 1. veebruari hommikul Põhja Politseiprefektuuri 90-kohalises arestimajas?

Vastus: Ca 100 isikut.

Küsimus: Kas oskate arvata, kui suure osa arvuliselt 01.02.2007 Põhja Politseiprefektuuri arestimajas kinnipeetavate koguarvust moodustasid kuriteos kahtlustatavana kinnipeetavad, vahi alla võetud, vangistuse kandjad, väärteoaresti kandjad, sundtoodud isikud, kainenema paigutatud isikud vt?

Vastus: Süüdimõistetud- ca 10 vahistatud- ca 70, väärteoaresti kandjad- 0, sundtoodud isikud- ca 5, 48 tunniks kinni peetud- ca 10, kainenema paigutatud isikud- ca 5.

Küsimus: Miks Teie arvates erinevate ministeeriumite alluvuses olevate uurimisasutuste keskstruktuuride poolt kinnipeetavad toimetatakse reeglina Põhja Politseiprefektuuri arestimajja?

Vastus: Sest nt Kaitsepolitsei amet ja Keskkriminaalpolitsei asuvad Tallinnas. Samas on teada, et menetleja juurde kutsutud vahistatuid ja kinnipeetavaid hoitakse ka Tallinna vanglas.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui suure osa kogu 2007. aasta jaanuarikuu jooksul Tallinna vanglasse vastuvõetud eeluuritavatest olid vahetult enne vanglasseviimist kinnipeetud arestimajas?

Vastus: Ca 60%.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui suure osa kogu 2007. aasta jaanuarikuu jooksul Tallinna vanglasse vastuvõetud vangistusega karistatutest olid vahetult enne vanglasseviimist kinnipeetud arestimajas?

Vastus: Ca 25%.

Küsimus: Mille poolest Teie arvates erinevad kinnipidamistingimused kinnipeetu jaoks politsei arestimajas / Tallinna vangla eeluurimisosakonnas?

Vastus: Kinnipeetu, kes VangS mõttes on süüdimõistetud, jaoks erineb see, et nad ei saa päeval vabalt osakonna piires ringi liikuda; neile ei võimaldata pikaajalisi kokkusaamisi. Minu teada ei võimalda Tallinna arestimaja ka jalutuskäike vabas õhus (kohustus on võimaldada vähemalt 1 tund jalutamist)- seda nii vahistatutele kui ka kinnipeetavatele, kuigi vastavad jalutusboksid peaks seal olema olema (aga võibolla mu

mälu petab mind). Kaupluse külastamist ei võimaldata. Spordiga tegelemist ei võimaldata. Raamatukogu puudub. Psühholoogi ja sotsiaaltöötaja teenust ei pakuta.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui palju kohtuotsuseid väärteoaresti kandmiseks oli Põhja Politseiprefektuuri arestimajas järjekorras 2007. aasta 1. veebruari seisuga?

Vastus: Ca 150.

Küsimus: Kas väärteoarestide massiline kandmata jäämine ja aegumine arestimajas täitmisevõimaluste puudumise tõttu avaldab ühiskonnas mõju ning millist täpsemalt?

Vastus: Loomulikult avaldab see mõju: isikutele võib tekkida karistamatuse tunne. Potentsiaalsed rikkujad võivad kergemini väärteguid toime panna, kuna nad teavad, et aresti kandma ei pea. Kohtute autoriteet langeb, kuna nende tehtud otsuseid ei täideta.

Küsimus: Kas oskate pakkuda uusi võimalusi Põhja Politseiprefektuuri arestimaja töös, tagamaks üheaegselt nii uurimisasutuste töö kui ka kohtuotsuste täitmise, tingimustes kus vahi alla võetud isikute majutamiseks on hõivatud enamasti kambriteid?

Vastus: Eks need võimalused peab arestimaja ikka ise leidma; lihtsalt tuleb jätkata koostööd teiste arestimajade ja Tallinna vanglaga. Kui Tallinna vanglas oleks tühje kohti, siis ei oleks Põhja PP arestimaja ka ülerahvastatud.

Küsimus: Milliseid lahendusi on arestimajal koostöös vanglatega võimalik otsida, et vältida kestvat pikaajalist ületäituvust?

Vastus: Otsida võib igasuguseid lahendusi, iseasi, kas neid ka leiab. Teada on, et vanglasüsteem ei saa enne juurde vanglakohti, kui alles Viru vangla valmimisel. Loodetavasti väheneb käesoleval aastal kinnipeetavate arv seoses uue tingimisi vabastamise korraga ning seetõttu tekib vanglas kohti ka vahistatute jaoks, mistõttu saab probleemsematest arestimajadest vahistatuid ära tuua.

ANDRES KURG

Tallinna vangla, direktori asetäitja direktori ülesannetes
Tööstaaz valdkonnas 13 aastat, sellel ametikohal 6 aastat
Tallinn, 13. veebruar 2007

Küsimus: Kas Te teate, millised eraldihoidmisele kuuluvad kinnipeetavad toimetatakse menetusseadustike ja vangistusseaduse alusel politsei arestimajja?

Vastus: Tean.

Küsimus: Kas teate, milliseid kinnipeetavaid on kohustatud vastu võtma nii arestimaja kui vangla ja millega reguleeritakse seda, kuhu konkreetne kinnipeetav vastu võetakse?

Vastus: Tean - VS, KrMS jne.

Küsimus: Kas vanglasüsteemi reformid (vanglakohtade vähendamine) avaldavad Teie arvates mõju politsei arestimajade täituvusele? Millist mõju?

Vastus: Kindlasti mitte. Kinni peetavate isikute koguarv Eestis sõltub üldisest ühiskonnas valitsevast korrast/korruptusest ja uurimisasutuste (politsei, maksu- ja tolliamet, piirivalve, prokuratuur jne) töö mahust ning efektiivsusest. Ja mõju avaldab see kõikidele (Tartu ja Tallinna vangla, kõik arestimajad) kinnipidamise kohtadele üle Eesti.

Küsimus: Kas oskate arvata, kui palju kinnipeetavaid arvuliselt kokku viibis 2007. aasta 1. veebruari hommikul Põhja Politseiprefektuuri 90-kohalises arestimajas?

Vastus: Suvalise kuupäeva hetke arvnäitaja on väga väheütlev mõõdik ning võib eksitada. Soovitan mõtiskleda teemadel kui näiteks Ameerika Ühendriikide presidendi külaskäigu eel tehti suuri pingutusi arestimajas vabade kohtade saamiseks siis juba nädal pärast külaskäiku oli taas tekkinud nõ ülerahvastatus. Eeluurimisvanglad ja teised arestimajad võivad vähendada Tallinna arestimaja täituvust 50% võrra kuid tõenäoliselt juba kuu ajapärast (kui mitte kiiremini) on taas (ilma ühegi isiku tagasi toomiseta) arestimaja täituvus 100%. Selline on hetke Eesti kriminaalpoliitiline olukord, kus kuritegevus on suur, uurimisasutuste ja korrakaitsjate töö isikute kinnipidamisel on efektiivne ning kriminaalpreventsioonile tähelepanu pööramine riiklikul tasemel on hiljaks jäänud ja minimaalne.

Küsimus: Kas oskate arvata, kui suure osa arvuliselt 2007. aasta 1. veebruaril Põhja Politseiprefektuuri arestimajas kinnipeetavate koguarvust moodustasid kuriteos kahtlustatavana kinnipeetavad, vahi alla võetud, vangistuse kandjad, väärteoaresti kandjad, sundtoodud isikud, kainenema paigutatud isikud vt?

Vastus: Ei usu, et arestimajade ametnikud Eestis võtavad kinni peetud isikutena arestimajja vastu neid, kes ei peaks arestimajas viibima. Ehk teisisõnu loodan, et kõik kes on paigutatud arestimajja need peavadki seaduse järgi kinnipidamiskohas (mida on ka arestimajja) viibima.

Küsimus: Miks Teie arvates erinevate ministeeriumite alluvuses olevate uurimisasutuste keskstruktuuride poolt kinnipeetavad toimetatakse reeglina Põhja Politseiprefektuuri arestimajja?

Vastus: Lühike vastus oleks, et seaduses on selline võimalus ette nähtud. Arestimajal oma olemuselt ongi funktsioon ainult vastuvõtmise, vormistamise ning kinni pidamise funktsioon (sh aresti kandmine). Vangla, kui kinnipidamiskoha funktsioonid on märgatavamalt ulatuslikumad. Eesti sugusel väikeriigil ei ole mõtet üleval pidada kahte paralleelselt sarnaste funktsioonidega kinnipidamisasutuste süsteemi (ainult eeluurimisvangla ja arestimajja näol).

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui suure osa kogu 2007. aasta jaanuarikuu jooksul Tallinna vanglasse vastuvõetud eeluuritavatest olid vahetult enne vanglasseviimist kinnipeetud arestimajjas?

Vastus: Usun, et enamuses. Skeem: arestimajja – kohus – vangla toimibki nii.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui suure osa kogu 2007. aasta jaanuarikuu jooksul Tallinna vanglasse vastuvõetud vangistusega karistatutest olid vahetult enne vanglasseviimist kinnipeetud arestimajjas?

Vastus: Taas skeem arestimajja – kohus – vangla. Paralleelselt toimib ka skeem: vabadus – kohu – vangla, kus vanglakaristuse saanud isik tuleb karistust kandma otse vabadusest. Protsentuaalne suhe sõltub eelnevalt (eeluurimise käigus) määratud sanktsiooni tüübist.

Küsimus: Mille poolest Teie arvates erinevad kinnipidamistingimused kinnipeetu jaoks politsei arestimajjas / Tallinna vangla eeluurimisosakonnas?

Vastus: Seaduse järgi ei tohiks erineda. Tegelik olukorra kirjeldamiseks läheks pikemalt. Minu arvamusega ei ole siis midagi pistmist, küsimus on riigi poolt seaduse täitmisega. Pigem on tegemist kusagil kellegi poolt tegemata jäänud tööga. Loodan, et peagi kinnipidamistingimused paranevad ka arestimajjas, see tähendab loodan, et need viiakse kiiremas korras kooskõlla kehtiva seadusandlusega.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui palju kohtuotsuseid väärteoaresti kandmiseks oli Põhja Politseiprefektuuri arestimajjas järjekorras 2007. aasta 1. veebruari seisuga?

Vastus: Hinnanguliselt 70-90 vahel. Oleme oma kolleegidega politseist väga heas kontaktis ning omame päris head ülevaadet nii hetke- kui ka pikaajalistest probleemidest.

Küsimus: Kas väärteoarestide massiline kandmata jäämine ja aegumine arestimajjas täitmisvõimaluste puudumise tõttu avaldab ühiskonnas mõju ning millist täpsemalt?

Vastus: Usun, et Eesti ühiskonnale (just kriminaalpreventsiooniliselt) avaldavad märksa olulisemad asjad mõju, kui aresti kui ühe karistuse liigi täitmata jätmine. Karistus oma olemuselt on määratud ja ning olenemata karistuse rangusest või kandmisest mõjub preventiivsuse seisukohalt siiski süüdlase tabamine ja karistuse määramine kui karistuse kandmine.

Küsimus: Kas oskate pakkuda uusi võimalusi Põhja Politseiprefektuuri arestimajja töös, tagamaks üheaegselt nii uurimisasutuste töö kui ka kohtuotsuste täitmise, tingimustes kus vahi alla võetud isikute majutamisega on hõivatud enamuses kambritest?

Vastus: Sellise riigiasutuse töö nagu arestimajja kinnipidamise kohana on kõik väga täpselt reguleeritud ning mingeid „uusi võimalusi“ otsida seaduste täitmisel on õigusriigile mitteomane. Ühe viimase näitena võin tuua näiteks minu poolt arestimajade tarbeks 12.02.2007 edastatud vangistusseaduse ja vangla sisekorraeskirjade muudatuste ja seletuskirjade edastamise eesmärgiga, et arestimajja tegutsemine oleks võimalikult seaduspärane ega tekiks erinevaid seadusesätete tõlgendusi arestimajja ja vangla vahel.

Küsimus: Milliseid lahendusi on arestimajjal koostöös vanglatega võimalik otsida, et vältida kestvaid pikaajalist ületäituvust?

Vastus: Arestimajjade ja vanglate ületäituvust ei saa hetkeolukorda arvestades muuta ükskõik kui efektiivse koostöö raames. Igasugusel lühiajaliselt ettevõetud meetmel on ja lühiajaline tagajärg. Pikaajaliste strateegiatega soovitav tutvuda lugedes nii Siseministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ning ka Rahandusministeeriumi (ja nende allaasutuste arengukavasid).

JANEC LEPIK

Harku vangla, direktor

Tööstaaž valdkonnas 11 aastat, sellel ametikohal 9 aastat

Tallinn, 13. veebruar 2007

Küsimus: Kas Te teate, millised eraldihoidmisele kuuluvad kinnipeetavad toimetatakse menetlusseadustike ja vangistusseaduse alusel politsei arestimajja?

Vastus: Politsei arestimajja toimetatakse kinnipeetavad, kellega soovitakse läbi viia uurimistoiminguid või kinnipeetavad kellele on kohtu poolt määratud lühiajaline vangistus. Läbi arestimaja liiguvad ka need kinnipeetavad, keda konvoeeritakse kohtuistungitele v.a. tingimisi ennetähtaega vabanemise korral.

Küsimus: Kas teate, milliseid kinnipeetavaid on kohustatud vastu võtma nii arestimaja kui vangla ja millega reguleeritakse seda, kuhu konkreetne kinnipeetav vastu võetakse?

Vastus: Lühiajalist vangistust võib kanda nii arestimajades kui ka vanglates. Kinnipeetavate paigutamine toimub täitmiskava alusel.

Küsimus: Kas vanglasüsteemi reformid (vanglakohtade vähendamine) avaldavad Teie arvates mõju politsei arestimajade täituvusele? Millist mõju?

Vastus: Minule teada olevalt ei ole vanglasüsteemis toimuvad reformid seotud otseselt vanglakohtade vähenemisega, vaid süsteemi kaasajastamisega, mis seisneb laagertüüpi vanglate asendamisega kambertüüpi vanglatega; tingimisi ennetähtaega vabanenute osakaalu suurendamises vanglast vabanenute seas ja elektroonilise järelevalve käivitamises.

Küsimus: Kas oskate arvata, kui palju kinnipeetavaid arvuliselt kokku viibis 2007. aasta 1. veebruari hommikul Põhja Politseiprefektuuri 90-kohalises arestimajas?

Vastus: Arve nimetada ei oska, aga tean, et arestimajad on pidevalt ülekoormatud.

Küsimus: Kas oskate arvata, kui suure osa arvuliselt 2007. aasta 1. veebruaril Põhja Politseiprefektuuri arestimajas kinnipeetavate koguarvust moodustasid kuriteos kahtlustatavana kinnipeetavad, vahi alla võetud, vangistuse kandjad, väärteoaresti kandjad, sundtoodud isikud, kainenema paigutatud isikud vt?

Vastus: Kahjuks ei oska.

Küsimus: Miks Teie arvates erinevate ministriumite alluvuses olevate uurimisasutuste keskstruktuuride poolt kinnipeetavad toimetatakse reeglina Põhja Politseiprefektuuri arestimajja?

Vastus: Ilmselt on see harjumusest, sest nii on see kogu aeg olnud.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui suure osa kogu 2007. aasta jaanuarikuu jooksul Tallinna vanglasse vastuvõetud eeluuritavatest olid vahetult enne vanglasseviimist kinnipeetud arestimajas?

Vastus: Ei oska.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui suure osa kogu 2007. aasta jaanuarikuu jooksul Tallinna vanglasse vastuvõetud vangistusega karistatutest olid vahetult enne vanglasseviimist kinnipeetud arestimajas?

Vastus: Ei oska.

Küsimus: Mille poolest Teie arvates erinevad kinnipidamistingimused kinnipeetu jaoks politsei arestimajas / Tallinna vangla eeluurimisosakonnas?

Vastus: Tallinna vanglas on ööpäevane meditsiiniline valve ja paremad võimalused kinnipeetava isoleerimiseks.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui palju kohtuotsuseid väärteoaresti kandmiseks oli Põhja Politseiprefektuuri arestimajas järjekorras 2007. aasta 1. veebruari seisuga?

Vastus: Ei oska.

Küsimus: Kas väärteoarestide massiline kandmata jäämine ja aegumine arestimajas täitmisevõimaluste puudumise tõttu avaldab ühiskonnas mõju ning millist täpsemalt?

Vastus: Karistuse möödapääsmatus on õiguskorra tagamise ja riigi autoriteedi säilitamise seisukohalt üks olulisemaid printsiipe, mis mõjutab otseselt kodanike õiglus- ja turvatunnet.

Küsimus: Kas oskate pakkuda uusi võimalusi Põhja Politseiprefektuuri arestimaja töös, tagamaks üheaegselt nii uurimisasutuste töö kui ka kohtuotsuste täitmise, tingimustes kus vahi alla võetud isikute majutamiseks on hõivatud enamuse kambritest?

Vastus: Mul ei ole põhjust kahelda arestimaja töötajate pädevuses, seega tuleb lahendusi otsida kuskilt mujalt- sealt kus otsustatakse prioriteetide ja nende täitmiseks vajalike ressursside üle.

Küsimus: Milliseid lahendusi on arestimajal koostöös vanglatega võimalik otsida, et vältida kestvate pikaajset ületäituvust?

Vastus: Ega erilist arenguruumi ei ole, sest vanglad on samuti ülekoormatud.

MARKO RATT

Maksu- ja Tolliamet, uurimisosakonna Põhja IV talituse juhataja

Tööstaaž valdkonnas (politsei, uurimine) 15 aastat, sellel ametikohal 4,5 aastat

Tallinn, 12. veebruar 2007

Küsimus: Kas Te teate, millised eraldihoidmisele kuuluvad kinnipeetavad toimetatakse menetlusseadustike ja vangistusseaduse alusel politsei arestimajja?

Vastus: Üldjoontes tean.

Küsimus: Kas teate, milliseid kinnipeetavaid on kohustatud vastu võtma nii arestimaja kui vangla ja millega reguleeritakse seda, kuhu konkreetne kinnipeetav vastu võetakse?

Vastus: Ei tea.

Küsimus: Kas vanglasüsteemi reformid (vanglakohtade vähendamine) avaldavad Teie arvates mõju politsei arestimajade täituvusele? Millist mõju?

Vastus: Arestimaja ülerahvastatud, pole tagatud kinnipeetavate normaalsed olmetingimused.

Küsimus: Kas oskate arvata, kui palju kinnipeetavaid arvuliselt kokku viibis 2007. aasta 1. veebruari hommikul Põhja Politseiprefektuuri 90-kohalises arestimajas?

Vastus: Ei tea.

Küsimus: Kas oskate arvata, kui suure osa arvuliselt 2007. aasta 1. veebruaril Põhja Politseiprefektuuri arestimajas kinnipeetavate koguarvust moodustasid kuriteos kahtlustatavana kinnipeetavad, vahi alla võetud, vangistuse kandjad, väärteoaresti kandjad, sundtoodud isikud, kainenema paigutatud isikud vt?

Vastus: Ei tea. Kuidas selle küsimuse vastust keegi teada võiks.

Küsimus: Miks Teie arvates erinevate ministriumite alluvuses olevate uurimisasutuste keskstruktuuride poolt kinnipeetavad toimetatakse reeglina Põhja Politseiprefektuuri arestimajja?

Vastus: Pole nõus, et enamuse Põhja PP arestimajja. Teiste ministriumite uurimisasutuste regionaalsed üksused viivad oma kinnipeetavad oma regiooni arestimajja.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui suure osa kogu 2007. aasta jaanuarikuu jooksul Tallinna vanglasse vastuvõetud eeluuritavatest olid vahetult enne vanglasseviimist kinnipeetud arestimajas?

Vastus: 100%.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui suure osa kogu 2007. aasta jaanuarikuu jooksul Tallinna vanglasse vastuvõetud vangistusega karistatutest olid vahetult enne vanglasseviimist kinnipeetud arestimajas?

Vastus: 100%.

Küsimus: Mille poolest Teie arvates erinevad kinnipidamistingimused kinnipeetu jaoks politsei arestimajas / Tallinna vangla eeluurimisosakonnas?

Vastus: Kinnipeetaval on vanglas vabamad olmetingimused, pesemisvõimalused, jalutamised, poe võimalus, telefonivõimalus.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui palju kohtuotsuseid väärteoaresti kandmiseks oli Põhja Politseiprefektuuri arestimajas järjekorras 2007. aasta 1. veebruari seisuga?

Vastus: Ei tea.

Küsimus: Kas väärtöörestide massiline kandmata jäämine ja aegumine arestimajas täitmisevõimaluste puudumise tõttu avaldab ühiskonnas mõju ning millist täpsemalt?

Vastus: Läheb kaduma õiglase, vältimatu ja kohese karistuse põhimõte.

Küsimus: Kas oskate pakkuda uusi võimalusi Põhja Politseiprefektuuri arestimaja töös, tagamaks üheaegselt nii uurimisasutuste töö kui ka kohtuotsuste täitmise, tingimustes kus vahi alla võetud isikute majutamiseks on hõivatud enamasti kambritest?

Vastus: Kohtuotsuste, mis puudutavad aresti, puhul võiks olla ka alternatiivne võimalus. Võiks rakendada ühiskondlikku kasulikku tööd.

Küsimus: Milliseid lahendusi on arestimajal koostöös vanglatega võimalik otsida, et vältida kestvat pikaajalist ületäituvust?

Vastus: Uus arestimaja.

KALEV MÕTUS

Piirivalveamet, teabeosakonna vanemohvitser

Tööstaja valdkonnas (politsei, uurimine) 11 aastat, sellel ametikohal 1,5 aastat

Tallinn, 14. veebruar 2007

Küsimus: Kas Te teate, millised eraldihoidmisele kuuluvad kinnipeetavad toimetatakse menetlusseadustike ja vangistusseaduse alusel politsei arestimajja?

Vastus: Kui küsimusest õigesti aru sain, siis ilma normatiivaktidega täiendavalt tutvumata pakun eraldihoidmist eeldatavateks kinnipeetavateks erisoolised; alaealised ja täisealised; grupis kuriteo toime pannud kinnipeetavad, erinevatel alustel arestimajas viibivad kinnipeetud (menetlusalused, süüdimõistetud, sundtoomisele allutatud, aresti kandvad).

Küsimus: Kas teate, milliseid kinnipeetavaid on kohustatud vastu võtma nii arestimaja kui vangla ja millega reguleeritakse seda, kuhu konkreetne kinnipeetav vastu võetakse?

Vastus: Kahtlustatuna kuriteo toimepanemises kinni peetuid (ainult arestimaja), vahi alla võetuid, süüdimõistetuid, arestiga karistatuid, sundtoomisele allutatuid (ainult arestimaja), välisriigile välja antavaid. Millega konkreetselt reguleeritakse vastuvõtmiskoht kahjuks ei tea (üldiselt sõltub piirkondlikust printsibiist ja kinnipeetava menetluslikust seisundist).

Küsimus: Kas vanglasüsteemi reformid (vanglakohdade vähendamine) avaldavad Teie arvates mõju politsei arestimajade täituvusele? Millist mõju?

Vastus: Ilmselt olulist mõju ei avalda.

Küsimus: Kas oskate arvata, kui palju kinnipeetavaid arvuliselt kokku viibis 2007. aasta 1. veebruari hommikul Põhja Politseiprefektuuri 90-kohalises arestimajas?

Vastus: Ei tea. Oletuslikult pakuks 60-70 või rohkem.

Küsimus: Kas oskate arvata, kui suure osa arvuliselt 2007. aasta 1. veebruaril Põhja Politseiprefektuuri arestimajas kinnipeetavate koguarvust moodustasid kuriteos kahtlustatavana kinnipeetavad, vahi alla võetud, vangistuse kandjad, väärtööaresti kandjad, sundtoodud isikud, kainenema paigutatud isikud vt?

Vastus: Ei tea. Tõenäoliselt suurema osa moodustavad kuriteos kahtlustatavatena kinni peetud ja vahi alla võetud isikud.

Küsimus: Miks Teie arvates erinevate ministereeriumite alluvuses olevate uurimisasutuste keskstruktuuride poolt kinnipeetavad toimetatakse reeglina Põhja Politseiprefektuuri arestimajja?

Vastus: Keskstruktuurid asuvad valdavalt Tallinnas.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui suure osa kogu 2007. aasta jaanuarikuu jooksul Tallinna vanglasse vastuvõetud eeluuritavatest olid vahetult enne vanglasseviimist kinnipeetud arestimajas?

Vastus: Ei tea. Ilmselt üle 90%.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui suure osa kogu 2007. aasta jaanuarikuu jooksul Tallinna vanglasse vastuvõetud vangistusega karistatutest olid vahetult enne vanglasseviimist kinnipeetud arestimajas?

Vastus: Ei tea. Ilmselt üle 90%.

Küsimus: Mille poolest Teie arvates erinevad kinnipidamistingimused kinnipeetu jaoks politsei arestimajas / Tallinna vangla eeluurimisosakonnas?

Vastus: Meditsiiniline abi, jalutuskäigud, kirjavahetus, pesemistingimused, jälitustoimingud kinnipeetava suhtes (ise kinnipeetu seda ei tea), menetlustoimingute sagedus.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui palju kohtuotsuseid väärteoaresti kandmiseks oli Põhja Politseiprefektuuri arestimajas järjekorras 2007. aasta 1. veebruari seisuga?

Vastus: Ei tea.

Küsimus: Kas väärteoarestide massiline kandmata jäämine ja aegumine arestimajas täitmisevõimaluste puudumise tõttu avaldab ühiskonnas mõju ning millist täpsemalt?

Vastus: Avaldab suurt mõju. Arest ei kanna selleläbi oma karistuspoliitiliselt seatud eesmärki.

Küsimus: Kas oskate pakkuda uusi võimalusi Põhja Politseiprefektuuri arestimaja töös, tagamaks üheaegselt nii uurimisasutuste töö kui ka kohtuotsuste täitmise, tingimustes kus vahi alla võetud isikute majutamiseks on hõivatud enamuse kambritest?

Vastus: Võimalusi on mitmeid. Üks võimalus on arestimaja laiendamine. Isiklikult olen juba varem teinud ettepanekuid väärteoarestide kandmiseks ja arestide laiemaks kohandamiseks näiteks narkoväärtegude eest eraldi arestimaja kasutuselevõtu.

Küsimus: Milliseid lahendusi on arestimajal koostöös vanglatega võimalik otsida, et vältida kestvat pikaegset ületäituvust?

Vastus: Ilmselt erilisi võimalusi ei ole, sest ka vanglad on väidetavalt täis.

KUIDO PUKS

Põhja Politseiprefektuur, Põhja politseiosakonna kriminaaltalituse vaneminspektor

Tööstaaž valdkonnas 10,5 aastat, sellel ametikohal 1,5 aastat

Tallinn, 19. aprill 2007

Küsimus: Kas Te teate, millised eraldihoidmisele kuuluvad kinnipeetavad toimetatakse menetlusseadustike ja vangistusseaduse alusel politsei arestimajja?

Vastus: • Arestimajja toimetatakse ühes kriminaalasjas kinnipeetavad; • kui prokurör on teinud vastavasisulise menetlusedokumendi, millest tulenevalt peame kinnipeetu viima arestimajja; • süüdimõistetud ja eeluurimise all olevad isikud; • julgeolekukaalutlustel (nt füüsiline väärkohtlemine, põgenemisele kalduv jne).

Küsimus: Kas teate, milliseid kinnipeetavaid on kohustatud vastu võtma nii arestimaja kui vangla ja millega reguleeritakse seda, kuhu konkreetne kinnipeetav vastu võetakse?

Vastus: (Eeluurimis-) vanglad on kohustatud vastu võtma isikuid, kelle suhtes kohtunik on kohaldanud tõkendina vahistamine kuni 6 kuud. Arestimaja on kohustatud vastu võtma isikuid, kes on kahtlustatavana kinnipeetud kuni 48 tundi, väärteo toimepannud isikud. Vanglates on vangistusseadus ja sellest tulenevalt on igal vangla oma kodukord ning on vanglate vahel ühtne täitmiskava, mille alusel otsustatakse kinnipeetavate edasine paigutamine vanglate vahel.

Küsimus: Kas vanglasüsteemi reformid (vanglakohtade vähendamine) avaldavad Teie arvates mõju politsei arestimajade täituvusele? Millist mõju?

Vastus: Vanglasüsteemi reformid minu arust ei mõjuta politsei arestimajade täituvust, kuna eeluurimisvanglas on nii süüdimõistetud kui eeluuritavad eraldi. Juhul kui ühes eeluurimisvangimajas (nt Tartu vanglas) on vajadus paigutada teatud arv eeluuritavaid teise eeluurimisvangimajja (nt Tallinna vanglasse), siis Tallinna vangla tuleb eelnevalt vastu Tartu vanglale ja võib piirata eeluuritavate arvu, keda võetakse vastu arestimajast.

Küsimus: Kas oskate arvata, kui palju kinnipeetavaid arvuliselt kokku viibis 2007. aasta 1. veebruari hommikul Põhja Politseiprefektuuri 90-kohalises arestimajas?

Vastus: Kahjuks ei oska täpset arvu öelda, aga pakuksin selleks arvuks 70-80 kinnipeetavat.

Küsimus: Kas oskate arvata, kui suure osa arvuliselt 2007. aasta 1. veebruaril Põhja Politseiprefektuuri arestimajas kinnipeetavate koguarvust moodustasid kuriteos kahtlustatavana kinnipeetavad, vahi alla võetud, vangistuse kandjad, väärteoaresti kandjad, sundtoodud isikud, kainenema paigutatud isikud vt?

Vastus: • kuriteos kahtlustatavana kinnipeetavad – 10%; • vahi alla võetud – 35 %; • vangistuse kandjad – 10 %; • väärteoaresti kandjad – 25 %; • sundtoodud isikud – 5 %; • kainenema paigutatud isikud – 15 %.

Küsimus: Miks Teie arvates erinevate ministeeriumite alluvuses olevate uurimisasutuste keskstruktuuride poolt kinnipeetavad toimetatakse reeglina Põhja Politseiprefektuuri arestimajja?

Vastus: Põhjus sellest, et teistel ministeeriumitel puudub oma arestimaja.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui suure osa kogu 2007. aasta jaanuarikuu jooksul Tallinna vanglasse vastuvõetud eeluuritavatest olid vahetult enne vanglasseviimist kinnipeetud arestimajas?

Vastus: See protsent võib olla ligikaudu 80-85.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui suure osa kogu 2007. aasta jaanuarikuu jooksul Tallinna vanglasse vastuvõetud vangistusega karistatutest olid vahetult enne vanglasseviimist kinnipeetud arestimajas?

Vastus: 10 %

Küsimus: Mille poolest Teie arvates erinevad kinnipidamistingimused kinnipeetu jaoks politsei arestimajas / Tallinna vangla eeluurimisosakonnas?

Vastus: Arestimajas on kinnipeetud 2-3 kaupa kambris, eeluurimisvanglas on nad kuni 6-kesi kambris.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui palju kohtuotsuseid väärteoaresti kandmiseks oli Põhja Politseiprefektuuri arestimajas järjekorras 2007. aasta 1. veebruari seisuga?

Vastus: Umbes 900 ringis.

Küsimus: Kas väärteoarestide massiline kandmata jäämine ja aegumine arestimajas täitmisevõimaluste puudumise tõttu avaldab ühiskonnas mõju ning millist täpsemalt?

Vastus: Avaldab mõju. Isikutel teki karistamatuse tunne ja kui isikud ei kannu karistust, siis nad võivad sooritada uusi väärteguisid.

Küsimus: Kas oskate pakkuda uusi võimalusi Põhja Politseiprefektuuri arestimaja töös, tagamaks iheaegselt nii uurimisasutuste töö kui ka kohtuotsuste täitmise, tingimustes kus vahi alla võetud isikute majutamisega on hõivatud enamuse kambritest?

Vastus: Kui valmib kainenestumaja ning 2010. aastal uus Tallinna vangla Maardus, on tõenäosus, et praegune olukord normaliseerub.

Küsimus: Milliseid lahendusi on arestimajal koostöös vanglatega võimalik otsida, et vältida kestva pikaajast ületäituvust?

Vastus: Mõlemad osapooled peavad üksteise suhtes väljendama heatahtlikust.

RAINIS SINIKAS

Põhja Politseiprefektuur, Ida-Harju politseiosakonna kriminaalpolitseiosakonna vanemkomissar

Tööstaaž valdkonnas 10 aastat, sellel ametikohal 4 aastat

Tallinn, 17. märts 2007

Küsimus: Kas Te teate, millised eraldihoidmisele kuuluvad kinnipeetavad toimetatakse menetlusseadustike ja vangistusseaduse alusel politsei arestimajja?

Vastus: Arestimajas tuleb eraldi hoida: alaealised; mehed-naised; ühes kuriteos kahtlustatavad; karistust kandvad ehk vangid; nakkusohtlikku haigust kandvad; eluaegsed vangid; arestialused; endised politseinikud.

Küsimus: Kas teate, milliseid kinnipeetavaid on kohustatud vastu võtma nii arestimaja kui vangla ja millega reguleeritakse seda, kuhu konkreetne kinnipeetav vastu võetakse?

Vastus: Arestimajja võetakse kuriteos kahtlustatavaid, tagaotsitavaid, kes peavad kohtuniku juurde minema 48 tunni jooksul. Vanglasse vahistamismäärusega, kohtuotsusega ja kohtumäärusega kui otsustatakse jätta jõesse prokuröri poolt vahistamismäärus. tagaotsitavad. Reguleeritakse VangS, KrMS.

Küsimus: Kas vanglasüsteemi reformid (vanglakohtade vähendamine) avaldavad Teie arvates mõju politsei arestimajade täituvusele? Millist mõju?

Vastus: Ei oska kommenteerida, kuna pole ammu vanglaga seoses olnud.

Küsimus: Kas oskate arvata, kui palju kinnipeetavaid arvuliselt kokku viibis 2007. aasta 1. veebruari hommikul Põhja Politseiprefektuuri 90-kohalises arestimajas?

Vastus: 120

Küsimus: Kas oskate arvata, kui suure osa arvuliselt 2007. aasta 1. veebruaril Põhja Politseiprefektuuri arestimajas kinnipeetavate koguarvust moodustasid kuriteos kahtlustatavana kinnipeetavad, vahi alla võetud, vangistuse kandjad, väärteoaresti kandjad, sundtoodud isikud, kainenema paigutatud isikud vt?

Vastus: Ei oska arvata.

Küsimus: Miks Teie arvates erinevate ministeeriumite alluvuses olevate uurimisasutuste keskstruktuuride poolt kinnipeetavad toimetatakse reeglina Põhja Politseiprefektuuri arestimajja?

Vastus: Kuhu veel, kui mitte arestimajja? Arestimaja paigutab edasi eeluurimisvanglasse.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui suure osa kogu 2007. aasta jaanuarikuu jooksul Tallinna vanglasse vastuvõetud eeluuritavatest olid vahetult enne vanglasseviimist kinnipeetud arestimajas?

Vastus: 75%

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui suure osa kogu 2007. aasta jaanuarikuu jooksul Tallinna vanglasse vastuvõetud vangistusega karistatutest olid vahetult enne vanglasseviimist kinnipeetud arestimajas?

Vastus: 75%

Küsimus: Mille poolest Teie arvates erinevad kinnipidamistingimused kinnipeetu jaoks politsei arestimajas / Tallinna vangla eeluurimisosakonnas?

Vastus: Arestimajas on väiksemad kambrid, vanglas on võimalik päevas 1 tund jalutada. Arestimajas seda teenust kõikidele ei ole võimalik pakkuda.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui palju kohtuotsuseid väärteoaresti kandmiseks oli Põhja Politseiprefektuuri arestimajas järjekorras 2007. aasta 1. veebruari seisuga?

Vastus: Umbes 150.

Küsimus: Kas väärteoarestide massiline kandmata jäämine ja aegumine arestimajas täitmisevõimaluste puudumise tõttu avaldab ühiskonnas mõju ning millist täpsemalt?

Vastus: Tekib karistamatuse tunne. Teades, et palun määrake arest ma sinna nagunii minema ei pea.

Küsimus: Kas oskate pakkuda uusi võimalusi Põhja Politseiprefektuuri arestimaja töös, tagamaks üheaegselt nii uurimisasutuste töö kui ka kohtuotsuste täitmise, tingimustes kus vahi alla võetud isikute majutamiseks on hõivatud enamasti kambritest?

Vastus: Esiteks tuleb luua Tallinnasse kainenestumaja, teiseks tuleb suurendada arestimaja. NB! Ma arvan, et probleem langeb ära kui valmib Maardu vangla, mille juurde tuleb ka arestimaja.

Küsimus: Milliseid lahendusi on arestimajal koostöös vanglatega võimalik otsida, et vältida kestvat pikaegset ületäituvust?

Vastus: Enne, kui vanglad ja arestimaja ühe ministeeriumi alluvuses pole ei muutu midagi. See tähendab, et kõik võitlevad enda eest.

HANNES KÜÜNARPUU

Põhja Politseiprefektuuri Liiklusjärelvalve osakonna haldustalituse vanemkonstaabel

Tööstaaž valdkonnas 8 aastat, sellel ametikohal 2 aastat

Tallinn, 28. märts 2007

Küsimus: Kas Te teate, millised eraldihoidmisele kuuluvad kinnipeetavad toimetatakse menetlusseadustike ja vangistusseaduse alusel politsei arestimajja?

Vastus: Mehed, naised, täiskasvanud, alaealised, arest, vangistus, uurija määruse alusel julgeoleku kaalutusel.

Küsimus: Kas teate, milliseid kinnipeetavaid on kohustatud vastu võtma nii arestimaja kui vangla ja millega reguleeritakse seda, kuhu konkreetne kinnipeetav vastu võetakse?

Vastus: Eeluurimisel vahistatud on nii vanglas kui arestimajas mille alusel reguleeritakse kes kuhu ei tea.

Küsimus: Kas vanglasüsteemi reformid (vanglakohtade vähendamine) avaldavad Teie arvates mõju politsei arestimajade täituvusele? Millist mõju?

Vastus: Avaldab mõju ületäituvust põhjustab.

Küsimus: Kas oskate arvata, kui palju kinnipeetavaid arvuliselt kokku viibis 2007. aasta 1. veebruari hommikul Põhja Politseiprefektuuri 90-kohalises arestimajas?

Vastus: Arvan et üle 110 isiku.

Küsimus: Kas oskate arvata, kui suure osa arvuliselt 2007. aasta 1. veebruaril Põhja Politseiprefektuuri arestimajas kinnipeetavate koguarvust moodustasid kuriteos kahtlustatavana kinnipeetavad, vahi alla võetud, vangistuse kandjad, väärteoaresti kandjad, sundtoodud isikud, kainenema paigutatud isikud vt?

Vastus: Aresti ei täidetud. Lühiajaline vangistus ca 30-40 isikut. Ülejäänud siis eeluurimine. Kainenema viiakse osakondadesse seega neid polnud.

Küsimus: Miks Teie arvates erinevate ministeeriumite alluvuses olevate uurimisasutuste keskstruktuuride poolt kinnipeetavad toimetatakse reeglina Põhja Politseiprefektuuri arestimajja?

Vastus: Kõige lähem koht kuhu paigutada, kuna Tallinna vangla on täis.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui suure osa kogu 2007. aasta jaanuarikuu jooksul Tallinna vanglasse vastuvõetud eeluuritavatest olid vahetult enne vanglasseviimist kinnipeetud arestimajas?

Vastus: 95% vahistatutest olid enne vanglasse viimist arestimajas.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui suure osa kogu 2007. aasta jaanuarikuu jooksul Tallinna vanglasse vastuvõetud vangistusega karistatutest olid vahetult enne vanglasseviimist kinnipeetud arestimajas?

Vastus: 80% vangistatutest olid enne arestimajas.

Küsimus: Mille poolest Teie arvates erinevad kinnipidamistingimused kinnipeetu jaoks politsei arestimajas / Tallinna vangla eeluurimisosakonnas?

Vastus: Vanglas tingimused teised: jalutamisvõimalus, õppimisvõimalus, raamatukogu ajalehed jne.

Küsimus: Kas Te oskate arvata, kui palju kohtuotsuseid väärteoaresti kandmiseks oli Põhja Politseiprefektuuri arestimajas järjekorras 2007. aasta 1. veebruari seisuga?

Vastus: Areste kandmata ca 500 isikut Järjekorda arvestate te kuidagi imelikult kes registreerimas käivad. Aresti päevi ca 10 000. Tegelikult kui mõelda siis isikute arv suurem kuna keskmine ei ole 20 päeva. Vast siiski 800.

Küsimus: Kas väärteoarestide massiline kandmata jäämine ja aegumine arestimajas täitmisvõimaluste puudumise tõttu avaldab ühiskonnas mõju ning millist täpsemalt?

Vastus: Avaldab mõju tekib karistamatuse tunne ja näitab riigi haldussuutmatust. Mida siit veel tahta kui riik ei suuda tagada kohtuotsuste täitmist.

Küsimus: Kas oskate pakkuda uusi võimalusi Põhja Politseiprefektuuri arestimaja töös, tagamaks üheaegselt nii uurimisasutuste töö kui ka kohtuotsuste täitmise, tingimustes kus vahi alla võetud isikute majutamise on hõivatud enamuse kambritest?

Vastus: Ei oska öelda. Keskkrimka irvitas et liiklusest lasti lahti ca 30 inimest ja nüüd laiendame liikluse arvelt arestimaja.

Küsimus: Milliseid lahendusi on arestimajal koostöös vanglatega võimalik otsida, et vältida kestva pikaajast ületäituvust?

Vastus: Ära muretse tuleb uus justiitsminister kes saab oma tööga ehk hakkama.

MEELIS SMITT

Politseiamet, politseitöö osakonna kriminaal- ja korrakaitsetalituse komissar
Tööstaaž valdkonnas 11 aastat, sellel ametikohal 1,5 aastat
Tallinn, 15. mai 2007

Küsimus: Milliseid probleeme näete arestimaja ületäidetusest koostööpartnerite teavitamises?

Vastus: Probleemi koht on siin erinevates tööülesannetes ja andmeallikates ehk millise informatsiooni saab vangla vangistusseaduse alusel moodustatud kinnipeetavate, arestialuste ja vahistatute andmekogust ja milline on tegelik kinnipeetute arv arestimajas. See on koht kust võib tekkida erinev arusaamine teise koostööpoole olukorrast, et tegelikult on neil ilmselt ruumi rohkem kui väidetud. Olukorra selgituseks on peetud kirjavahetust ka Justiitsministeeriumiga. Üle on loetud keskmised ruutmeetrid ja eraldi välja toodud kinnipidamiskohtadest kaineuskkohtade arv.

Küsimus: Kas vanglasüsteemi reformid avaldavad mõju arestimajade täituvusele ja millist konkreetselt?

Vastus: Sõna otseses mõttes on mõjutanud jah. Näiteta tooksin Pärnu vangla sulgemise ressursside kokkuhoiu eesmärgil Viru vangla ehituseks. Selle tagajärjel paigutati suur osa kinnipeetavaid teistesse vanglatesse, mis tähendas seda, et näiteks Tallinna vangla sai PPP arestimajast võtta vastu tunduvalt vähem kinnipeetavaid. Samasse olukorda sattus koheselt ka Ida Politseiprefektuur. See olukord on pannud ka vanglasüsteemi tervikuna raskemasse olukorda. Olukorra parandamiseks on Justiitsministeeriumi poolt rakendanud erinevaid meetmeid. Ühe meetmena on alustatud kinnipeetavate elektrooniline järelevalvega. Vabastades teatud arvu kinnipeetavaid tekib vanglas lisa võimalusi ja on võimalik politsei arestimajadest täiendavalt kinnipeetavaid vastu võtta.

Küsimus: Kas vanglad on piisavalt informeeritud eraldihoidmisele kuuluvatest kinnipeetuliikidest arestimajades? Vanglad ei tegele enamiku arestimajas kinnipeetute kategooriatega, seega on arusaam arestimaja probleemidest ebapiisav. Mida on tehtud Siseministeeriumi Politseiameti ja Justiitsministeeriumi vanglate osakonna koostöös?

Vastus: Justiitsministeeriumiga koostöös on lahendatud Tallinna vangla ja Põhja PP vahelisi probleeme, seoses arestimaja ületäituvusega. Probleemi lahendamisel tuli ühe põhjusena välja selge kommunikatsiooniprobleem (minu hinnangul). Teine osapool ei oma ülevaadet, kui palju kinnipeetavaid on politseil tervikuna ja sealt ka nende teatud umbusk just politsei poolse olukorra kirjeldusele.

Justiitsministeeriumile sai edastatud informatsioon politsei poolt kinnipeetavate isikute jaotuvuse kohta ja ülevaade hetke olukorrast. Tuvastatud sai ka kinnipeetud isikute arvude erinevuse osakaal, milleks kontrolli hetkel oli ligemal 20%.

Justiitsministeeriumi poolel oli arusaam et politsei lähtub kohtade arvutamisel 4 ruutmeetri nõudest. Selgitatud sai siis arvutuste põhimõtteid ja edastatud teadmine et mitte kõik arestimajad ei saa veel tagada 4 ruutmeetri nõuet.

Aga kui olukord on Euroopa Liidus selline kus Eesti jagab oma naabri Lätiga esimest ja teist kohta kinnipeetute arvu osas elanikkonna kohta, siis on see suurem riiklik probleem, mida üle öö tegelikult ei lahenda.

Üks perspektiiv olukorra leevenduseks realiseerub politsei jaoks alates 01. jaanuar 2009 vangistusseaduse muutuse jõustumisega, kui politsei arestimajas lõppeb lühiajalise (kuni 3 kuud) vangistuse kandmine. Võib ju küsida, et miks see varem ei ole realiseerunud, kuid tegelikkuses on antud muudatus seoses Jõhvis Viru vangla valmimisega. Muudatuse jõustumise kuupäeva määramisel võttis Vabariigi Valitsus vastu siin põhimõttelise seisukoha.

Üks suund mida Siseministeeriumiga koostöös on arutatud on see, et politsei arestimajades hoitakse vahialuseid ainult aktiivse menetlushuvi perioodil. Siin on see teoorias ressursi jaotamise küsimus, kuid tegelikkuses esineb olukordi kus Tallinna vangla kapasiteedi saabumisel ei ole võimalik Põhja Politseiprefektuuri "teenindada".

Küsimus: Korduvate pisivarguste dekriminaliseerimine võib tekitada olukorra, kus samad vargad vabanevad küll kriminaalvastutusest, kuid neile määratakse samade pisivarguste eest väärteoarestid kandmisega ikka politsei arestimajades. Uute arestimajade ehitamisega vanglate territooriumile tekib küsimus üldiselt karistuste täitefunktsiooni üleviimiseks politsei ülesannete seast justiitsministeeriumi haldusalasse. Politseitegevuste ebamõistlikule jaotusele on korduvalt viidanud ka Eesti Vabariigi õiguskantsler. Kas see oleks õige?

Vastus: Millises haldusalas politsei oma ülesannetega asub on selgelt poliitilise otsuse küsimus. Neid otsuseid saame lahendada ainult riigikogu valimistel.

Küsimus: Teadaolevalt on ligi 800 isiku kohta väärteoasjade kohtuotsused kandmise ootel Põhja PP korrakaitseosakonna arestimajas, kandmisvõimaluse puudumisel 18 kuu jooksul enamik neist aegub. Millist mõju massiline arestide kandmata jätmise ühiskonnas avaldab?

Vastus: See on nüüd selline küsimus, mis oleks väärt eraldi uurimistööst kirjutamist, kuid selge on see, et näiteks väärteo korduvaid sooritajaid see õiguskuulekamaks ei muuda. Sellise olukorra kestmine tõstab politseis kindlasti töökoormust.

LEO EHILOO

Põhja Politseiprefektuur, korrakaitseosakonna arestimaja vanemkomissar (arestimaja juht)

Tööstaaž valdkonnas 16 aastat, sellel ametikohal 4 aastat

Tallinn, 11. mai 2007

Küsimus: Milliseid probleeme näete arestimaja ületäidetusest koostööpartnerite teavitamises?

Vastus: Kui vanglas kohti ei jätku, siis teavitamine ka ei lahenda arestimaja ületäidetust. Oleme saatnud Justiitsministeeriumi ja vanglatesse regulaarselt kirju, suhelnud e-maili kirjade ja telefoni teel igapäevaselt. Pidev andmeedastus ületäidetust ei lahendanud. Pigem on kontaktid isiklikul pinnal endiste vanglakolleegidega olnud abiks arestimajast kinnipeetute vanglasse üleviimise paranemisel viimastel kuudel, sest muutus Tallinna vangla kontaktisik, kelle pädevuses on arestimajast vastuvõetavate kinnipeetavate arvu igapäevane teatamine.

Küsimus: Kas vanglasüsteemi reformid avaldavad mõju arestimajade täituvusele ja millist konkreetselt?

Vastus: Kindlasti, sest juba 2003. aastal Patarei ja Rummu vanglate töö lõpetamisega hakkasid Tallinna arestimajas tekkima probleemid vahistatute üleandmisega vanglatesse. Pärnu vangla sulgemine muutis olukorda veel raskemaks. Vanglates kinnipidamiskohtade pidev vähendamine on arestimaja ületäituvuse otseseks põhjuseks.

Küsimus: Kas vanglad on piisavalt informeeritud eraldihoidmisele kuuluvatest kinnipeetuliikidest arestimajades? Vanglad ei tegele enamiku arestimajas kinnipeetute kategooriatega, seega on arusaam arestimaja probleemidest ebapiisav. Mida on tehtud Siseministeeriumi Politseiameti ja Justiitsministeeriumi vanglate osakonna koostöös?

Vastus: Pikema vanglastaažiga töötajad on teadlikud ja probleem peaks neile ka selge olema. Uued vanglatöötajad ei pea teadma, sest vanglas enam neid kinnipeetute kategooriaid ei hoita. Aastal 1995 täideti Eesti vanglates ka haldusaresti ja väljasaadetavate kinnipidamist. Arvan, et koostööd on tehtud vähe. Eriolukordadeks ettevalmistusel nagu võõrriigi juhtide visiit või Pronkssõduri sündmuste eel suudeti ministeeriumite kokkuleppel arestimajast vanglatesse viia kõik vahistatud ja isegi lühiajalise vangistuse kandjad, keda Tallinna vangla eelnevalt mingil tingimusel vastu võtma ei ole nõustunud.

Küsimus: Korduvate pisivarguste dekriminaliseerimine võib tekitada olukorra, kus samad vargad vabanevad küll kriminaalvastutusest, kuid neile määratakse samade pisivarguste eest väärteoarestid kandmisega ikka politsei arestimajades. Uute arestimajade ehitamisega vanglate territooriumile tekib küsimus üldiselt karistuste täitefunktsiooni üleviimiseks politsei ülesannete seast justiitsministeeriumi haldusalasse. Politseitegevuste ebamõistlikule jaotusele on korduvalt viidanud ka Eesti Vabariigi õiguskantsler. Kas see oleks õige?

Vastus: Mõistlik oleks igasugune karistuse täideviimine teostada vanglates, arestimajas toimuks vaid ajutine kinnipidamine menetluse läbiviimise huvides.

Küsimus: Teadaolevalt on ligi 800 isiku kohta väärteoasjade kohtuotsused kandmise ootel Põhja PP korrakaitseosakonna arestimajas, kandmisvõimaluse puudumisel 18 kuu jooksul enamik neist aegub. Millist mõju massiline arestide kandmata jätmise ühiskonnas avaldab?

Vastus: Tekib karistamatuse tunne kogu ühiskonnas. Igaüks võib varastada aga karistust ei järgne. Väärteoaresti määratud kohtunikud sageli helistavad, on ärritatud ja nõutud, et arestimajas ei täideta nende poolt mõistetud väärteoareste.